

SKUTEČNOST

N E Z Á V I S L Á R E V U E
Ř I D Í R E D A K Č N Í K R U H V L O N D Ý Ň Ě A M N I C H O V Ě

Ročník III.

Červenec, 1951.

Číslo 7.

O B S A H

JESTĚ JEDNOU O SUDETSKÝCH NĚMCIH: PŘEDPOKLADY DISKUSE	<i>Petr Demetz</i>
ROZPRAVA O VINE A NEVINE	<i>Karol Belák</i>
ZNOVU: BÝT ČI NEBÝT DEMOKRATEM	<i>Ladislav Matějka</i>
SUDETSTÍ NĚMCI PO ŠESTI LETECH	<i>Jindřich Skalický</i>
K OTÁZCE KOLEKTIVNÍ VINY	<i>Alexander Heidler</i>
PRÍPAD JAN KOUŘIL	<i>Rn.</i>
LIDÉ A UDALOSTI	
DVĚ BASNĚ	<i>Jiří Kárnet</i>
DEMOKRACIE A VOLEBNÍ ŘÁD	<i>Albert</i>
OBNOVA SOCIALISTICKÉ INTERNACIONALY	<i>Miloš Vaněk</i>
NOVÉ HOSPODÁRSKÉ NÁZORY	<i>Karel Maiwald</i>
PROČ V PRAZE NEVYSTAVUJE PICASSO	<i>František Listopad</i>

SKUTEČNOST SE PŘEDPLÁCÍ:

- V ANGLII: Postal Orderem nebo šekem na adresu *H. J. Hájek, 28, Orchard Crescent, Edgware, Middlesex, England.*
- V AUSTRALII: obyčejným poštovním poukazem (Postal Order) na adresu *Zdeněk Slouka, Mitchell Library, Macquarie St., Sydney, NSW.* Korespondenci na tutéž adresu.
- V BRAZILII: na Banco Auxiliar de Sao Paulo por C.C.P. No. 78373, Rua Boa Vista 192, Sao Paulo. Korespondence na *Skutečnost, Caixa Postal 8347, Sao Paulo, Brasil.*
- V HOLANDSKU: na pošt. účet č. 564075 (název účtu *Ir. Vlad. Brůža, Bijlhouwerstraat 5, Utrecht.* Na tuto adresu řiďte také korespondenci).
- V ITALII: na adr. *Skutečnost, Viale Medaglie d'Oro 200, Roma, Italia.*
- V KANADĚ: na adr. *Mirko Janeček, Tall Maples, R.R.2. Markham, Ont., Canada.*
- V NĚMECKU: na „Skutečnost“, Postbox 6, Postamt 62, München, U.S. Zone.
- VE ŠVÉDSKU A DÁNSKU na adr. Stanislav SCHOTTTL, c/o Fr. Holmberg, Föreningsgat 59, Malmö, Sweden.
- VE ŠVÝCARSKU: na pošt. šekové konto č.: II 166 36 (Lausanne). Název účtu *Lad. Čerych, St. Sulpice - Vd.* Na tuto adresu řiďte také korespondenci.
- V USA: mezinár. převodem, šekem nebo bankovkou v dopise na adr. *H. J. HÁJEK, 28, Orchard Crescent, Edgware, Middlesex, England.*

Čtenářům v zámoří můžeme SKUTEČNOST zasílati též letecky. Roční předplatné včetně letecké zásilky činí pro USA, Kanadu, Mexiko, Jižní Ameriku \$10, pro Australii, Nový Zéland pacifické ostrovy 3 australské libry.

Prosíme, aby předplatné v zemích, kde nemáme své zástupce, jakož i veškerá korespondence týkající se časopisu, byla zasílána výhradně na adresu:

H. J. HÁJEK, 28, Orchard Crescent, Edgware, Middlesex, England.

PŘEDPLATNÉ ROČNĚ:

AUSTRALIE	austr. sh. 30	KANÁDA	\$ 5
BELGIE	frs. 150	NĚMECKO	DM 12
VELKÁ BRITANIE A IRSKO	£ 1	NORSKO	K 15
BRAZILIE	Cr. S. 100	ŠVÉDSKO	K 14
FRANCIE	frs. 1000	ŠVÝCARSKO	frs. 12
HOLANDSKO	zl. 12	USA	\$ 5
ITALIE	lir 2000	MEXIKO	\$ 5

JEŠTĚ JEDNOU O SUDETSKÝCH NĚMCÍCH

„Skutečnost“ se snažila sledovat už od svého vzniku hlediskem humanitních demokratických osudů Němců vyhoštěných z Československa. Dělo se to s vědomím, že je třeba v zájmu evropského soužití zavrhnout principy rasové nenávisti, nacionální nesnášenlivosti a podmiňovaných hranic a že je třeba hledat cesty k demokratické diskusi o složitých vztazích evropských národů. K této diskusi přispěly komunistické noviny tím, že nás nazvaly kolaboranty s nacismem a esesáckými vrahy, a část sudetoněmeckého tisku tím, že nás nazvala kolaboranty s bolševismem. Jestliže dnes pokračujeme v této diskusi, děláme to vědouce, že vedle nacistů a komunistů existují rovněž demokraté na straně české i německé, a pro ty že nejsme ani bolševiky ani esesáckými vrahy.

PŘEDPOKLADY DISKUSE

(Z dopisů německému příteli.)

... máme-li se vrátit z dialogu kulometů a kolektivního obvinění k lidskému a věčnému rozhovoru, je především nutno, abychom se zbavili — a to na obou stranách — konfekčních šablon a křivých pojmů nazírání. Je třeba vypracovat, jak to kdysi učinil ve svých spisech Bacon, index křivých pojmů, znetvořujících poznání každého jednotlivce a celých skupin. A těchto křivých pojmů je věru dost: nahromadily se během posledních století do pohodlné výšky, s níž se člověk o skutečnosti už nevyjadřuje jednotlivými původními slovy, ale frázemi a v celých odstavcích, jak to svým způsobem činí komunisté . . .

Četl jsem v poslední době zase několik brožur, které jste vydali o česko-německé problematice a nemohl jsem se zbavit dojmu, že se i vědecké příspěvky k diskusi pohybují v mlhavé krajině iracionálních předsudků a slepých hesel. Kdybych trochu neznal i ostatní německou literaturu, nedovedl bych si vysvětlit, jak se do vědeckých rozborů dostávají výrazy jako třeba „Gemüt“ anebo „ewige Wesenheit“ (terminologie do češtiny a do jiných jazyků nepřeložitelná a tedy nevědecká) . . . Myslím, že tyto pojmy, jsou-li to vůbec ještě pojmy ve smyslu filosofickém, náleží spíše do oblasti

poesie. Ano, velká většina vašich vědeckých a politických spisů je vlastně poesie, nepříliš původní německá vlastenecká poesie minulého století; pracuje s pojmy, jež neprošly očistnou lučavkou střízlivého pozitivismu: je to poesie, aplikovaná na politiku, a proto pro čtenáře, který vyrostl v ovzduší západní vědy, romantický brak.

První z křivých pojmů, které znetvořují přesný rozhovor, je podivně zakořeněná představa o kulturní nadřazenosti Němců v Čechách. Konfekční šablona: vzdělaný Němec, nevzdělaný Čech; argumentace o tom, že by bez Němců nebylo českého duchovního života, že Němci začlenili Čechy do Evropy. Nechtěl bych Vám, vážený příteli, podávat analogii české duchovnosti. Jistě jste sám příliš vzdělán, než abyste se oddával této nejprimitivnější argumentaci. Jen Vaši řemeslní politikové by si měli uvědomit, že vyšší formy hospodářské produkce, jež německá kolonizace přenesla ve XIII. století do Čech, nebyla německým vynálezem, nýbrž západoevropského původu a v Německu samém převzata z druhé ruky, a dále, že vyšší forma ekonomie ještě nezaručuje vyšší formy mravního a duchovního života. Anebo se Vaši politikové skutečně domnívají,

že ekonomie se rovná mravnosti a vskutku uznávají vliv hospodářské základny na ideologickou nadstavbu? Bylo by to nanejvýš podivné u politiků, kteří obviňují umírněné liberály z moskevského marxismu . . .

Komplex nadřazenosti se táhne, jako nezbytný leitmotiv, velkou částí Vaší literatury. Nedávno jsem si zase přečetl známé studentské romány Karla Hanse Štrobla: Co Němec, toť student, co Čech, to nevzdělaný Sokol. Děj těchto románů se odehrává tak kolem 1896. Ovšem autor nepokládá za důležité podávat obraz skutečných poměrů. Podává jen konfekční šablonu o ušlechtilém německém studentovi a české „holce“, jakoby v téže době už dáno neexistoval český společenský život, nevycházela Masarykova „Naše doba“, nerozvířila se diskuse kolem „Moderny“ — cítíte tu ohromnou nevzdělanost a omezenost, která čiší z takových románů? Zřejmě však konfekčnímu myšlení, hluboce zakořeněnému, podlehl i nadanější. I mladý Rilke si v době, kdy čeští vysokoškoláci studují Comta, zpívá o českém dráteníkovi . . . Vidíte, jak zděděné, křivé pojmy znetvořují skutečnost a jak zařhnaly Vaše myšlení do slepé uličky komplexu nadřazenosti? Jste si příliš jisti, říkáte si národ Goethův, ale právě ti, kdož se Goetha dovolávají nehlasitěji, nemají ani setinu oněch znalostí o českém životě, které měl Goethe; stále obdivujete Rilka, ale málokdo si všimne toho, co starší Rilke prohlásil o republice a presidentu Osvoboditeli. Snad by měli mnozí z Vás podrobněji prostudovat německou literaturu, abyste si opravili určité nedokonalosti v nazírání na česko-německou problematiku?

Jiný populární křivý pojem, který kazí každý hovor, je domněnka o neměnitelné věčnosti německého problému v Čechách. Drahý příteli, právě v době, kdy Goethe úřadoval ve Výmaru, nebylo „německé“ literatury v Čechách.

Autoři, píšící německy, si sami říkali „Böhmen“ a nazývali svá díla patriotskými a vlasteneckými. Osvícenský duch jakoby mířil k helvetskému celku, po němž marně toužila následující století. Vidíte vlastně, že největší německy píšící autor romantické doby v Čechách, Karl Egon Ebert, nejraději oslavoval Šárku a Libuši, a zásadně nepoužíval slova „deutsch“? Jest tragikomické pro věc Vašich řemeslných politiků, že první, kdo v Čechách razil heslo velkoněmecké koncepce, byl Mořic Hartmann, syn rabinských rodičů z Dušníku. Měli byste si někdy osvěžit v paměti jeho životopis: jak byl vykázán z Čech, poněvadž opěvoval Husity, jak v březnových dnech 1848 podepsal společné prohlášení s Palackým, Borovským a Tylem, jak se stal členem revolučního národního výboru. A měli byste si také přečíst jeho projev k přátelům, v němž odsuzuje troufalost, že se někdo pokládá za Němce nebo za Čecha v okamžiku, kdy všichni svorně mají bojovat o svobodu. Měli byste si také uvědomit, proč se po Palackého dopisu z 11. dubna 1848 rozhodl pro velkoněmeckou koncepci. Hartmann hledal spásu v Německu, nikoli pro německé, ale poněvadž doufal v demokracii. Poněvadž očekával, že německá republika — a právě on to byl, který ve frankfurtském sněmu marně podal návrh na zrušení stavovských privilegií — zničí habsburský feudalismus. První Němec v Čechách tedy nehájil stanovisko protičeské, poněvadž byl proti Čechům, nýbrž proto, poněvadž se mu zdáli málo demokratičtí a revoluční, a poněvadž se obával, že Palackého linie nakonec podpoří Habsburky. Co zbylo z demokratického nadšení tohoto prvního Němce v Čechách? Velkoněmecký šovinismus Šönererů a Franků. Měl byste, vážený příteli, uvažovat někdy o tom, odkud berete své argumenty a zda se neobrací přímo proti Vám . . .?

Petr Demetz.

ČEŠI JSOU HOLOTA.

Nacisté nezkrivili žádnému Čechovi ani vlas, nebyl-li přímým nebo tajným spiklencem. Zato Češi se bez výjimky pomstili sudetským Němcům husitským způsobem . . . Pokud pak jde o české katolíky, jejich zbabělost je světovým skandálem. Češi jsou holota, ať je to dělník, řemeslník, úředník, lékař nebo i jiný akademik. Nevylučuji ani kněze ani řeholnice. Všechno bych mohl potvrdit příklady. Tento malý národ má příliš mnoho padouchů.

Z knihy E. J. Reichenbergera „Ostdeutsche Passion“.

SUDETŠTÍ NĚMCI PŘINESLI KULTURU.

Byli to sudetští Němci, kteří přinesli českému národu kulturu. A oni pak by chtěli z nás udělat Čechy. Protože jsme to nechtěli, byli jsme Čechy nenáviděni a jejich celým přáním a snahou po desetiletí bylo vyhnati nás ze země. Nelze tedy říci, že my jsme byli ohniskem nepokoje v ČSR, neboť jsme Čechům za celá desetiletí nijak neublížili, ba ani v oné době, kdy jsme byli mnichovskou mezinárodní dohodou připojeni k německé říši.

Z projevu dr. Heinricha Petsche na sudetoněmeckém zasedání v Heppenheimu.

ROZPRAVA O VINE A NEVINE

STACÍ len nahliadnuť do sudetonemeckej tlače a je každému jasné, o čo ide. Sudetskí Nemci zámerne presúvajú riešenie svojho problému na mocenskú rovinu. Deje sa v malom presne to, čo sa dialo v sudetskej politike od počiatku predmníchovskej Republiky a potom v zosilnenej miere od nástupu nacizmu. Prakticky nie je možno naistiť v sudetonemeckej tlači iný motív, než motív „nespravodlivého odsunu“, odvety, komplex krivdy kombinovaný s komplexom urazenej viacejcennosti. Ak táto orientácia sudetonemeckej politiky potrvá — a niet najmenších náznakov, že by došlo alebo dochádzalo k zmene — treba sa obávať, že:

1) dôjde k zoslabeniu protikomunistickej nálady v Československu a paralyzovaniu jednotnej protikomunistickej akcie československého národa, a

2) k rozšíreniu sporu na spor „Nemecko kontra Československo“, čo by malo za následok vytvorenie ďalšieho rušivého činiteľa v usporiadaní pokomunistickej Európy.

Na počiatku sme povedali, že presúvanie sudetsko-československého sporu na mocenskú rovinu sa deje na sudetskej strane zámerne. Jestli je prvou zásadou sudetskej politiky presúvanie „viny na odsune“ na Československo, Beneša, Jaltu, Postupim, západných spojencov a Roosevelta a ak sa v sudetskej tlači nikde nedočítate o nejakej inej vine — povezte o vine nemeckého národa na nacizme, alebo špeciálne o vine sudetských Nemcov na rozbití československej demokracie, je to zámerný postup, ktorého úlohou je vytvoriť ovzdušie a náladu na mocenské riešenie sudetskej otázky v duchu nemeckého, alebo veľkonemeckého záujmového šovinizmu. Ide o to, postaviť spor na reakčnú a antidemokratickú bázu „svrchovaného národného záujmu“ presne tej zásady, ktorá priniesla so sebou nacizmus i dnešnú bezmocnosť Európy pred komunizmom.

Sudetonemecká tlač systematicky a zámerne začína rokom 1945. Čo bolo pred tým, to sa neberie na vedomie. História sudetských Nemcov v podaní ich tlače začína „nespravodlivým odsunom“. Že bol predtým Henlein, roky permanentnej zrady na demokracii a štáte, že sudetskí Nemci vytvorili najmocnejšiu a najaktívnejšiu piatu kolónu v Európe, že bez masovej kolaborácie sudetonemeckej menšiny by Hitler nemôhol odštartovať svoj útok proti Československu, útok, ktorým začínal reťaz vyslo-

venej agresie, o tom všetkom sudetská tlač zatryte mlčí.

Na tejto báze je akákoľvek dohoda vylúčená. Na tejto báze je možná jedine likvidácia Československa v prospech národnostnej skupiny, ktorá ani v minulosti, tým menej dnes, nebola a nie je žiadnym prínosom pre rozvoj demokratického ducha a praxe v zemepisnom priestore, v ktorom pôsobila a pôsobí. Jesliže sovietska interpretácia odsunu mala znamenať politický chaos a rozklad v strednej Európe, tak sa zásluhou sudetských Nemcov sovietsky zámer zdarne uskutočňuje. V relácii vnútro politickej predstavujú vysídlení Nemci obrovské zaťaženie pre západonemecké hospodárstvo a súčasne vhodnú pôdu pre nacionalistický radikalizmus — najväčšie to nebezpečenstvo nemeckej demokracie. V relácii zahraničnopolitickej je odvetový duch, ktorým priamo vysídlenecka tlač srší, najväčším triumfom komunistických strán v Československu a v Poľsku.

Povedali sme, že sudetskí Nemci začínajú svoju historickú existenciu rokom 1945. Tu je koreň celého problému odsunutých. To je začiatok celej fatálnej reťaze, ktorej posledný článok je reštitučná vášeň, vyvierajúca z utkvenej predstavy vlastnej neviny a totálnej viny tých druhých.

Čoho sa človek v sudetonemeckej tlači nikdy nedočíta, sú čo len najmenšie náznaky ľútosť, alebo nejakej „mea culpa“. A všetko nasvedčuje tomu, že týchto vecí vo väčšinovej sudetonemeckej mentalite ani niet. Je to skutočnosť, ktorá udivuje tým viac, že vina Sudetských je objektívny fakt, a čo viac, je to nielen vina na rozvrátení československej demokracie, ale i spoluvina na samotnom odsune.

Sme ďaleko od toho, aby sme rekriminovali, alebo pridávali niečo k tej kope vzájomnej neveraživosti a averzií, ktoré jestvujú na československo-sudetskom úcte. Ide nám len o suché konštatovanie podstatnej skutočnosti, ktorú nemôžeme opomenúť, ak chceme postaviť čl.-sudetský spor na objektívnu bázu a vylúčiť z neho prvky politickej vášne a subjektívnych aspektov.

Sudetskí Nemci pripisujú odsun na vrub Jaltu a Postupimu. Je to zámena poslednej príčiny za celý rad príčin prvotných a podstatných. Bolo by možné sostúpiť po tom slede príčin až k Bismarkovej politike „železa a krve“, vysondovať v nemeckej histórii všetky korene, s ktorých sa napájala hitlerovská mystika rasy, výboja, vojny a bolo by možné ísť ešte za Bis-

marka. Pre praktickú potrebu však stačí so-
stúpiť v sérii príčin k tej príčine, ktorú nazý-
vame „hitlerizmus“.

Nebyť nacizmu, Európa by nikdy nebola do-
šla na myšlienku odsunu. Nebyť otriasajúcej
skutočnosti aktívnej účasti prakticky celého ná-
roda na zločinom komplete proti demokratic-
kej civilizácii, nikdy by Západ nedospel k pre-
svedčeniu o nutnosti radikálneho riešenia. Nikde
v nekomunistickej Európe s výminkou Nemecka
nejestvoval v dobe Hitlerovho nástupu ani
len slabý odlesk toho barbarstva a amorálneho
cynizmu, ktorý sa udomácnil v Tretej ríši. Niet
žiadnej omluvy a poľahčujúcej okolnosti pre
masový výskyt hnedého človeka medzi Čácha-
mi a Ašom. Celá zodpovednosť za druhú sve-
tovú vojnu, koncentračné tábory, masovú likvi-
dáciu, plynové komory, rasovú beštialitu atď.
spočíva na nacizme. Pretože ten nacizmus ne-
vznikol ani vo Francii, ani vo Veľkej Británii,
ani v Československu, ale jedine v Nemecku,
nie je možné vynímať zpod zodpovednosti ani
Nemecko, to jest nemecký národ. Iba v Ne-
mecku sa národ, poťažne jeho väčšina, stotož-
nila so svojim režimom, ako ukázal priebeh
vojny, konkrétne: hrdinské výkony nemeckého
vojaka v drastickom protiklade k nezáujmu ta-
lianskeho vojaka. Dá sa hovoriť, pravda, i o
zodpovednosti Západu, ale iba v tom smysle,
ako hovoríme o zodpovednosti nedbalého poli-
cistu, ktorý nezbadal a nezneškodnil pripravovaný
zločin. Ak hovoríme o nemeckej zodpo-
vednosti za nacizmus, nemáme zďaleka na mysl
len Lidice, alebo Protektorát. Oveľa viac my-
slíme na „európsku zodpovednosť“, nebazíru-
jeme na tom, čo nacizmus spáchal, ide nám viac
o to, čo Nemci opomenuli vykonať v záujme
spoločného diela európskej bezpečnosti, prosperi-
tity, duchovného ozdravenia, racionálnej úpra-

vy medzinárodných vzťahov atď. Nemecký ná-
rod bol najpočetnejší a najmocnejší z pomedzi
európskych národov; patrila mu i úmerne veľká
zodpovednosť za osudy kontinentu, zodpoved-
nosť, ktorú nemecký národ využil na útočnú
vojnu. Jej plodom je materiálna katastrofa,
neschopnosť Európy vyžiť bez americkej po-
moci, a jej plodom je tiež komunizmus na
Labi a na Šumave. Nebola to ani tak slabosť
demokratických vodcov, ktorá zapríčinila pád
demokracie vo Varšave, v Prahe a inde. Nebola
to tá „Benešova kolaborácia“, ktorá umožnila
Február. Všetci bývalí vodcovia demokracie
za „železnou oponou“ bojovali od počiatku
stratený boj; ich vinu môže jednoznačne prisú-
diť alebo zamietnuť iba demagogia. Skutoč-
ným vinníkom za vpád Sovietov do Evropy je
Hitler a jeho vojna. Bez nej by Sovieti podnes
sedeli za Curzonovou líniou.

Odsun, odsunutý duch a odsunutá nálada sú
iba podproduktmi nacistickej agresie, iba sou-
čiastkami tej veľkej lavíny, ktorú odvalil nástup
Tretej ríše. Hovoriť o akejkoľvek vine na od-
sune znamená hovoriť v prvej rade o vine ne-
meckého národa a špeciálne sudetonemeckej
menšiny na nacizme. Pôvodca odsunu sa ne-
nazýva Roosevelt, Beneš a dokonca ani Stalin,
ale Hitler. Nie je o nemôže byť vinou demo-
kracií, že nezvládli problém, ktorý priniesol
niekto iný, že sa neorientovali správne v
zmätku, ktorý nevyvolaly, že nezvládli situ-
áciu, ktorú nestvorily.

Sudetskí Nemci budú musieť vidieť odsunovú
problematiku v tejto perspektíve, ináč budú
hrať opäť malú hru na periférii európskej drá-
my. A nepomožu nikomu; ani sebe, ani Ne-
mecku, ani európskej veci, v ktorej je odsun iba
jednou kapitolou.

Karol Belák.

NEPOCHYBNĚ.

Nepochybně byla kdysi Praha německým mě-
stem a byla založena německými občany jako
všechna česká města s výjimkou Tábora.

Stimme der Vertriebenen, 7. 5. 1950.

PRIMITIVNÍ POSTUP CHURCHILLŮV.

Mnichovskou dohodou ze dne 29. září 1938 stala
se sudetoněmecká území částí Německa a oby-
vatelé německými státními občany . . . Dnes
jsou námitky proti platnosti mnichovské doho-
dy a Churchill prohlásil 2. listopadu 1940, že do-

hoda byla Hitlerem a zřízením protektorátu
Čechy a Morava dne 15. března 1939 porušena
a ztrácí proto svou platnost. Takový postup
svědčí o mylné představě, že tato dohoda byla
uzavřena pro dobro Německa a byla jakýmsi
darem Hitlerovi, a že dárce si může po hrubém
nevěděku vzít svůj dar opět zpět. Takové pri-
mitivní chápání a posuzování národního práva
je samozřejmě nemožné.

Ze spisku dr. Rudolfa Lodgmana von
Auen: Die völkerrechtlichen Grundlagen
des Sudetenproblems und die politische
Entwicklung seit 1945.

ZNOVU: BÝT ČI NEBÝT DEMOKRATEM

V POSLEDNÍCH dvou desetiletích snad žádná z evropských etnických skupin nebyla podrobena tak těžké zkoušce z demokracie jako sudetští Němci. Tolik svodů a tolik ran, tolik zaslepujících apelů na vášeň, tolik náporů na snášenlivost, na smysl pro pravdu a spravedlnost, že je věru heroem, kdo obstál a uchoval si víru v demokratické soužití mezi národy střední Evropy. To je ovšem už údělem demokrata, že osud po něm často chce heroismus rozvahy, heroismus spravedlivosti, heroismus tolerance a odpuštění, heroismus lásky — a tam, kde se arci tohoto heroismu nedostává, tam snadno může slaviti úspěchy nacismus nebo neonacismus či komunismus.

Není pochyby o tom, že komunisté podobně jako nacisté se snaží učinit ze sudetské otázky dynamit, že se pokoušejí zneužít vykořenění, sociální nejistoty, proletarisace, pocitu křivdy a nacionálního rozjitření k destruktivním účelům. Nepotřebují k tomu, aby se sudetští Němci stali členy komunistické strany nebo tuto stranu volili, stačí jim, když sudetští Němci budou hořet zlobou, když se bude zvětšovat napětí mezi nimi a ostatním obyvatelstvem západního Německa, když bude narůstat hranice jejich gheta, když budou všechny nenávidět a všemi budou nenáviděni. Nic víc a nic míň komunisté od sudetských Němců nepotřebují, neboť neschopnost k demokratickému soužití je největší překážkou konsolidaci západního Německa a zároveň všem federativním snahám evropským. Nic a nikdo proto víc komunistům nenahrává, než oni

sudetští Němci, kteří jsou dosud náchylni přehánět v rasistickém generalisování, kteří neusilují o zmenšení etnických rozporů pocitem evropské sounáležitosti a jejichž snahou není ubrat význam hranicím a usilovat o uvolněný pohyb obyvatelstva v Evropě. To, co v této chvíli komunisté zvláště potřebují, je, aby mezi sudetskými Němci a československým lidem byla bránila jakémukoliv dorozumění, aby každý bránila jakémukoliv nedorozumění, aby každý byl schován za svou hraničkou s odjištěným kohoutkem a vzpomínal na minulé křivdy. To ovšem moc práce komunistům nedá, zvláště když jim přihrávají spíše z tuposti než ze zlého úmyslu všelijací političtí amatéři, kteří svými hazardními nápady a sliby zaostřují citlivou etnickou hranici, místo aby se ji snažili ubrat významu duchem demokratické snášenlivosti a dorozumění. A tak sudetští Němci jsou dále podrobováni těžké zkoušce demokracie a znovu vystavováni v pokušení přestat věřit demokratickým postupům v řešení složitých otázek lidské společnosti, demokratickým principům spravedlnosti a práva, demokratickému úsilí o pokoj a mír na zemi. Jsou v těžké situaci, v situaci, která chce mravní heroje, heroje lásky a odpuštění, heroje víry v lidskou dobrotu — a nikoliv dobrodruhy a hazardní hráče. Jsou v situaci, v níž je třeba znovu volit: být či nebýt demokratem — a volit s vědomím, že tato volba může být v budoucnosti osudovou.

Ladislav Matějka.

SUDETŠTI NĚMCI PO ŠESTI LETECH

ŠEST let od odsunu německého obyvatelstva z ČSR neuplynulo bez vlivu na vývoj sudetoněmeckého postoje k Čechům a k otázce existence samostatného československého státu. Dnešní sudetoněmecké stanovisko není pouze následkem změny mocenského postavení Německa v Evropě, nýbrž v daleko větší míře dílem t. zv. vůdců politicky i kulturně izolovaných ghatt, v nichž žijí vysídlení čeští Němci na německém a rakouském území. Z chaotických poválečných poměrů, charakterisovaných nejlépe nesvorností v sudetském táboře a původní nedůvěrou k heterogennímu vedení, vykristalisovala během posledních let zcela jasná politická linie: Jediný pohled do dnešní sudetoně-

mecké publicistiky postačí, aby si člověk uvědomil, že aktuální evropská problematika zůstala sudetskými Němci nepovšimnuta. Primitivní radikalismus s tendencemi mocenského řešení nejpalčivějších problémů je sudetskou odpovědí na evropskou otázku. Mohl-li býti ještě před několika lety diskutován problém soužití obou národů na území Čech a Moravy, je dnes v sudetoněmeckém táboře jednoznačným způsobem diskutována existence československého státu. Negativní a agresivní postoj sudetských Němců k československému demokratickému exilu a k jeho snahám opravňuje obavu, že za slovy sudetoněmeckých reprezentantů se skrývá přízrak „des Protektorates Böhmen und

Mähren“, jakožto návrh k řešení střeoevropského problému. Mezitím co na Západě je — sice pomalu — uskutečňována koncepce evropská, oproštěná od nacionálních resentimentů, navrátili se sudetští bezdomovci — až na prapropatrné výjimky bez politického vlivu — opět úspěšně na rovinu známého sudetského provinčního nacionálního romantismu z let 1900, modernisovaného nepopíratelnými prvky nacistického učení. Pod omšelou, dnes ale vysoce oportunní rouškou boje „um das Abendland“ je živena nesmiřitelná nenávist ke všemu českému, k existenci československého státu a dokonce proti osamělým demokratickým jedincům vlastního tábora. Vůdcům odsunutých Němců se během šesti let podařilo vzkřísiti neblahý myšlenkový svět Schönenerův a obohatiti učení tohoto proroka národní nenávisti o prvky nacistického imperialismu a rasismu. Čtenář, mající cit pro německé slovo, se zhrozí nad jakousi „Blut und Boden“ atmosférou, která je ovana z každého sudetského deníku: Nenápadná renaissance pojmů o nadřazenosti Germánů nad Slovy, nejnižší nadávky, bezohledná útočnost, ospravedlňování hnědého včerejšku, falšování historie, demagogické zjednodušování a výmysly, včetně ordnerských uniforem na schůzích a táborech — jsou bohužel jednoznačnými důkazy, že se naši bývalí němečtí spoluobčané „pokrokově“ vrátili během posledních šesti let do nejtemnější minulosti česko-německých vztahů. Během šesti let se sudetoněmečtí representanti změnili v demagogy, jejich publicistika dosáhla úrovně bulvárních plátků a sudetoněmecký mythos byl obohacen o teorii, dle které historie spoluzití obou národů počíná 5. května 1945. V dnešní sudetské terminologii se vyskytuje pojem viny pouze pod nadpisem „československá“. Dnešní světová situace, stoupající význam Německa a ohrožení Západu bolševismem zdá se v očích českých Němců ospravedlňovati jejich oportunní zapomětivost, usnadňující jim přehlédnutí tak důležité fakta, jako na příklad, že to nebylo Československo, které před rokem 1945 uvedlo lavinu zla do pohybu a strhlo hráz lidské morálky. Zjednodušující simplifikace, vybičovaný a útočný nacionalismus, zneužívání jména demokracie a maskování nedemokratických úmyslů „obranou Západu“, jsou nejnápadnější rysy dnešního sudetoněmeckého postoje. Rysy, deprimující každého demokrata, který se domnívá, že zapomenutí chyb a odčinění zla z minulosti předpokládá dobrou vůli na obou stranách, nikoli však diktát strany jedné. Obnovený nacionalismus nacistického ražení je největší překážkou, kterou položili sudetští Němci do cesty

všem pokusům o vyčištění atmosféry v českém prostoru. Demokratičtí jedinci v sudetoněmeckém táboře mlčí a ponechávají volnou ruku samozvaným vůdcům, kupujícím si přízeň zbídačelých bezdomovců demagogickými projevy, slibujícími mocenské řešení střeoevropské otázky.

Sudetoněmecké útoky proti demokratickému československému exilu se kryjí i ve výrazech s útoky komunistickými. Jimi propagovaná „Nová Evropa“ se podobá příliš oné Evropě, které měli vládnouti Quisling, Laval, Moussert, Degrelle, Moravec, Horthy, Tiso a Kvaternik. Vzniká neviditelné souručenství extrémně pravcových skupin všech národů a mezi nimi zaujímají čestné místo sudetští Němci, kolaborující prozatím úspěšně s defektní částí československého demokratického exilu.

Jaký div, že za těchto předpokladů stojí Češi i Němci po šesti letech nad troskami, které budí ještě beznadějnější dojem, než v roce 1945. Čeští Němci se navrátili úspěšně pod prapory lidí, kteří je dovedli kdysi až do úplné katastrofy. Českoslovenští i říšskoněmečtí demokraté čekali do dnešního dne marně na hlas evropské úrovně ze sudetoněmeckého tábora. Hegemonie samozvaných vůdců je na sudetské straně tak dokonalá, že málokdo má odvahu pozvednouti se nad úroveň bývalého sekretariátu SDP v Liberci.

Jindřich Skalický.

PŘIJDE DEN.

Americká armáda vydala v roce 1945 slovenského presidenta Tisu gangsterovi Benešovi — a Tisovým zločinem bylo, že žádal Hitlera o pomoc a o osvobození svého národa . . . V norimberském justičním paláci, ve kterém byli souzeni a věšeni bývalí nacisté a ve kterém zhanobili Kempnerové společně s Asiaty právo a spravedlnost, nastalo ticho. V ohavném divadle rušitelů zákona a v okolí šibenic nastalo ticho. Ale, povstane-li ještě někdy spravedlnost, pak přijde rovněž den pro vrahy z Katynnu, pro rasové vrahy z Postupimi, pro soudce z Landsberku — jinak by se muselo o lidstvu pochybovati.

Z knihy E. J. Reichenbergera „Fahrt durch besiegtes Land“.

K OTÁZCE KOLEKTIVNÍ VINY

OTÁZKA kolektivní viny se vynořila ve veřejnosti hlavně po druhé světové válce v souvislosti s vinou a potrestáním německého národa. Je stále ještě velmi palčivá. V době odsunu českomoravských Němců se u nás tímto pojmem argumentovalo. Když jsme pak sami byli nuceni uprchnouti do Německa, byli jsme všichni v nějaké formě postiženi rubem tohoto pojetí. Je opravdu v zájmu míru mezi národy a evropské budoucnosti, abychom zde aspoň v základech měli jasno. Chci se proto pokusit o stručný nástin hlediska, k němuž jsem dospěl jako katolický theolog.

Co je vina? Svobodné a tedy odpovědné rozhodnutí proti mravnímu zákonu a ethické hodnotě. Protože základem mravní povinnosti je zákonodárná vůle Boží, je vina zároveň hřích proti Bohu, urážka Božího majestátu a Boží svatosti. Vina vytváří u vinníka jakousi trvalou duchovní realitu, trvalé porušení řádu, které musí být vyrovnáno buď zadostiučiněním nebo trestem. Již tato definice ukazuje, že vina v plném a přímém slova smyslu je vždy především osobní. Jen jednotlivá lidská osoba má svobodnou vůli, je schopna viny a hříchu v běžném slova smyslu a musí tedy usilovati o zadostiučinění nebo strpěti trest.

Nicméně nelze úplně vyloučiti pojem viny a odpovědnosti kolektivní. Je to ovšem vina o odpovědnost ve smyslu „analogickém“. Obsah pojmu viny a odpovědnosti kolektivní je jenom podobný, ale nikoliv totožný vzhledem k obsahu pojmu viny a odpovědnosti osobní.

Každý jednotlivec je členem určitých společenských celků. Z toho mu plynou práva, ale také povinnosti. Jestliže požívá různých výhod svého celku, musí si také uvědomit svou odpovědnost za jeho mravní tvářnost a eventuálně nésti s sebou jeho neštěstí. Jestliže je mravní statistika celku špatná, má na tom každý jeho člen nějaké procento spoluodpovědnosti. Jestliže se jménem celku dějí zločiny, má jednotlivec povinnost podle svých sil a možností přispěti k tomu, aby jim bylo zabráněno.

Ihned však vidíme, že je zde třeba celé řady jemných rozlišování. Jiná je odpovědnost jednotlivce za celek dobrovolně zvolený, jiná za celek přirozený, jiná za smíšený. Jiná je odpovědnost zralého muže, jiná staré ženy nebo nedospělého jinocha. Jiná je odpovědnost člověka veřejně činného, jiná prostého občana. Jiná je odpovědnost v demokratickém útvaru, kde lze svobodně vyjádřit svůj názor a také jej účinně prosazovati, jiná v brutální diktatuře.

Jiná je odpovědnost v situacích jasných a tam, kde si může jednotlivec své činy klidně rozmyslet, jiná v situacích chaotických a převratných nebo ve varu davových sugescí.

Kolektivní vina a odpovědnost je tedy skutečnost nesmírně složitá, která svými kořeny čato zasahuje hluboko do minulosti. Můžeme klidně říci, že je to skutečnost lidským soudem nepostižitelná. Jen soud vševědoucího a absolutně spravedlivého Boha může tuto skutečnost plně zasáhnouti. Proto lze bezpečně mluvit jen o kolektivní vině před Bohem, o kolektivním zadostiučinění Bohu, o kolektivním trestu Božím. Bůh může souditi a trestati hříchy jednotlivců v budoucím věku, ale lidské společenské celky, které nemají nesmrtnosti, Bůh soudí a trestá již zde na zemi. Avšak ani tento Boží soud nad pozemskými celky, ačkoliv se projevuje viditelně, není zcela postižitelný lidskými měřítky. Nemusí být každé neštěstí trestem. Zdánlivé nespravedlnosti kolektivního potrestání může Bůh — ale právě jen Bůh — vyrovnati u jednotlivců v budoucím věku. Teprve to, čemu my křesťané říkáme „poslední soud“, tedy onen sociální soud nad lidstvem a jeho dějinami po všeobecném vzkříšení, při druhém příchodu Kristově, bude jakýmsi viditelným a společným vyúčtováním všech těchto složek a velkolepým zjevením absolutní spravedlnosti Boží.

Při jakémkoliv soudu lidském je tedy třeba co nejvíce odhlížet od viny kolektivní a vyhmátnout především odpovědnost osobní, která je lidskému soudu přece jen snadněji postižitelná. I válečné reparace, ač legitimní, jsou vlastně jen východiskem z nouze. Má se ho užívat v míře co nejomezenější.

Nezbývá nám, než tyto zásady bez předsudků aplikovat na různé úseky moderních dějin. Všichni jsme odsoudili kolektivní pomstu za Heydricha. Nemůžeme však stát na stanovisku kolektivní viny a spravedlivého kolektivního potrestání ani při posuzování odsunu českomoravských Němců. Již v roce 1946 jsem veřejně napsal, že pojem kolektivní viny nepovažuji za ospravedlnění odsunu a tím méně neblahých průvodních zjevů, které s ním byly spojeny. Jen pojem „obecného blaha“, kterému musí do určité míry ustupovati zájem jednotlivců a menších skupin, by podle mého soudu mohl ospravedlniti tendenci přiměti k řádné emigraci do zámoří, na zabezpečená pracoviště, ony československé občany německé národnosti, kteří v Československé republice nechtějí spa-

třovati svou vlast a svůj stát. Snad měli původní iniciátoři myšlenky odsunu něco podobného na mysli, ale skutečnost odsunu vypadala zcela jinak. Nechceme-li připustiti zásadu kolektivní viny a kolektivní odpovědnosti v lidských soudech, nemůžeme hájiti odsun tak, jak se stal. Pak ovšem máme právo odmítati kolektivní odpovědnost za odsun a křivdy s ním spojené, aspoň před lidským soudem, také my.

I otázky budoucnosti bude podle mého názoru třeba řešit především na základě osobního práva a osobního nároku. Kdykoliv stát něco vyvlastní, má poškozený jednatelce právo na odškodnění. V zájmu obecného blaha může býti odškodnění menší než vyvlastněná hodnota, ale musí poskytovat poškozenému aspoň základ k dosažení slušného živobytí. Domnívám se, že tato zásada katolické morálky musí býti východiskem při řešení majetkových otázek odsunutých Němců, jakmile bude v Československu nastolen spravedlivý řád. — Kromě toho má každý člověk právo, aby se usadil nebo aby zůstal v té části země, která vyhovuje jeho zájmům a přáním. Toto právo může a musí býti částečně omezeno vážnými zájmy obecného blaha, které jsou nakonec i ve prospěch jednotlivců. Nesmí však býti úplně popřeno a znásilněno. Domnívám se, že tato zásada se jednou musí stát východiskem při otázce návratu odsunutých Němců do Československa. Opravdu demokratické a spravedlivé Československo nemůže trvati na absolutním vetu k návratu odsunutých Němců. Může klásti určité podmínky, které jsou vyžadovány opravdovými zájmy obecného blaha a mezinárodního míru. Nesmí se však dopouštět rasové a národnostní diskriminace a musí uznati, že mezi těmi cizinci, kteří se chtějí stát řádnými československými občany, mají přednostní nárok oni jednotlivci, kterým bylo kdysi právo na svobodný pobyt nespravedlivě upřeno. To všechno nabude platnost tím spíše, uskuteční-li se Spojené Státy Evropské. Je přece zřejmé, že každý občan bude míti svobodu usaditi se v tom státě Unie, ve kterém bude chtít, jestliže jen bude ochoten podřídit se jeho zvláštním zákonům.

Shrneme-li tyto úvahy, můžeme říci: Zásada kolektivní viny má býti jak jen možno odstraněna z lidských soudů. Proto je třeba odmítnout i kolektivní potrestání za kolektivní vinu Němců v Čechách a na Moravě, tedy uznat, že řešení odsunem v jeho konkrétních podobách nebylo spravedlivé. Nechceme-li však pokračovat na téže bludné cestě, nemůžeme ani otázku návratu odsunutých Němců a restituce majetku řešiti na základně kolektivní. Tato otázka musí býti řešena co možná individuálně,

ovšem se zřetelem na obecné blaho a trvalé podmínky míru mezi národy. Domnívám se, že takové řešení nejlépe odpovídá mravnímu zákonu Božímu. S hlediska časné politiky by bylo šťastným kompromisem, který by zbavil otázku odsunu, návratu a restituce její pathetičnosti a byl velkým krokem vpřed na cestě k Evropské Unii.

Alexander Heidler.

Otakar BŘEZINA:

ÚSMĚV ŽIVOTA

*Den bledých světél kolem nás
jak vichr zemí táh,
do duší žhavě vál
a z dálky šuměl sněním,
hrál hudbou v nadějích
a tesknem v samotách,
a v ticho soumraků
si lehal unavením.*

*A zrak tvůj stále hloub se tměl,
má slunce hasla v něm,
i jitra příštích dní,
jež jarem voněla mi,
a odlesk noc!
před mým nejprvnějším dnem
do slzi zlomený
z něj sálal hlubinami.*

*Tu pohled ze všech nejtěžší
jsem hodil do tvých vln,
až vstříc mi vystřikly
svůj pramen nejtajnější,
a hle! V tvém zraku teskný úsměv
chvěl se touhy pln,
a v jeho paprscích hrál jiný,
ještě záhadnější:*

*má duše bázní třásla se
před žhavým zajetím
tvých němých pohledů,
když potkaly se s mými,
a vír, v němž okamžiky svítí
staletím,
když za mnou zavřel se
vlnami tajemnými.*

*Hvězd bílá světla šeptala
o hloubce soumraků,
snů slunce magická
do noci vycházela,
a v duši, unavenou množstvím zázraků
květ prvních, nejskrytějších
růží naházela.*

(Větry od pólů.)

PŘÍPAD JAN KOUŘIL

KONCEM května t. r. započal před německým porotním soudem v Karlsruhe proces proti českému uprchlíku Janu Kouřilovi. Obžaloba mu kladla za vinu, že se dopouštěl jako zástupce velitele sběrného tábora pro Němce v Malé Klajdovce u Brna zločinů a ukrutností na obyvatelích tábora.

Proces probíhal po dobu jednoho týdne za značné pozornosti sudetoněmeckého a ostatního tisku. A musíme říci hned, že také za značné nepozornosti veškeré české reprezentace v exilu, zejména v Německu. Něco z toho je příznačné: u jedněch byla příčina nečinnosti obava, že tu jde o člena nějakých porevolučních rabovacích gard, kterého by nebylo namístě hájit. Jiní naši reprezentanti prostě selhali, a o tom se zmíníme zvlášť.

*

Jan Kouřil, dnes 39letý, přišel do Německa v létě 1948. Šel za určitým cílem: za svou snoubenkou — brněnskou Němkou, která byla se svou matkou vysídlena a bydlela nyní v jedné vesnici v blízkosti Karlsruhe. Tam našel také Kouřil přijetí a vlastní domov; když se však chtěl se svou snoubenkou oženit (čekala od něho dítě), narazil na problém: musel mít nějaké papíry. Starosta vesnice mu tedy poradil jít na IRO. Avšak Jan Kouřil jako prostý muž neznal požadavky IRO: když se ho zeptali, proč utekl z domova, řekl po pravdě, že šel za svou snoubenkou. To byla chyba, neboť za tuto odpověď mu nejenom byla odeprána ochrana IRO, ale v dalším vývoji i příslušnost spojeneckého soudu — a nepřímou pak také pomoc českých míst, když se ocitl v tísní. Neboť Jan Kouřil podle verdiktu IRO nebyl *politickým* uprchlíkem a tudíž, jak řekl představitel českých exulantů v Německu, nepřísluší vlastně do péče a ochrany ani Sdružení čs. demokratických politických uprchlíků v Německu, ani American Fund. Dovolte pak poznámku: RCS je daleko a má své starosti; tudíž zbýval by v Německu už jen Prchala a separatisté.

Činnost Kouřilova v Německu vskutku nebyla politickou. V době, kdy ho německý tisk ještě neoznačoval za „ďábla z Klajdovky“, pracoval Kouřil jako dělník u Američanů a dojížděl na kole každý den do Karlsruhe. Tam také pracovalo hodně sudetských Němců. Jeden z nich patrně na něho ukázal prstem a vyslovil obvinění. Neboť Kouřil byl zatčen, ale

po několika dnech zase propuštěn, aniž bylo vedeno nějaké řízení proti němu. Od té doby se mu dostávalo pohrůzek a nepřátelství; Kouřil se rozhodl emigrovat do Francie. Poněvadž na něm žádali aspoň půl roku zaměstnání ve francouzské zoně, aby byl vzat jako dělník do Francie, našel si Kouřil práci v Lindau. Když v r. 1949 dostal vánoční dovolenou, nakoupil dárky pro svou snoubenku a rozjel se k ní. Doma na něho už čekala policie a zatkla ho. To bylo v prosinci 1949; od té doby seděl Kouřil ve vazbě soudu v Karlsruhe — více než 17 měsíců vazby a úplné izolace.

*

Až potud jsme vyprávěli historii, která o Kouřilovi a jeho vině či nevině nic neříká, která může být pojímána z deseti různých hledisek: lidského či politického, českého či německého, proti němu či v jeho prospěch. Povrchní dojem z tohoto muže není ani příznivý ani nepříznivý; neznám ho, nejsem jeho příbuzným a nemohu říci, zda je sadista či nikoli. Mohu jen říci, že za každou facku (z nichž nějaké připustil), za každou ránu, již snad zasadil, by měl být potrestán tak, jak to vyžadují zákony slušných lidí. Za každý takový čin by měl býti potrestán dvojnásob — neboť dopustil-li se jich, pak přispěl k tomu, že po našem národě může dnes býti házena špína. Avšak proces a události kolem něho způsobily, že Jan Kouřil se stal středem záležitosti velmi zásadní a velmi politické. Přesto, že je to prostý člověk — anebo právě proto. Přesto, že není uprchlíkem politickým — anebo právě proto.

*

Koncem roku 1949 se Kouřil dostal do vyšetřovací vazby. Státní zástupce uveřejnil výzvu, aby se hlásili svědkové obžaloby. Přihlásilo se jich kolem dvou set. Z nich asi dvě třetiny bylo slyšeno jen rekvisičně, ostatní byli vyloučeni v průvodním řízení. O průkaznosti rekvisičně slyšených svědectví se zmíníme ještě dále. Když jsme pocítili psychosu, vládnoucí v soudní síni a umocňovanou každým novým obviněním, položili jsme německému právníkovi otázku: budeme-li sedět my sami ve vazbě pro podobné obvinění, nemyslíte, že se najde sto svědků, ochotných nás uvést v souvislost se všemi ukrutnostmi, které se staly anebo o nichž slyšeli? Německý právník toto připustil.

Z tisku se o věci dovědělo Sdružení čs. uprchlíků v Německu. Byl tudíž vypraven dopis na IRO. Po několika měsících přišla odpověď: IRO bohužel nemůže nic podniknout — i když délka vyšetřovací vazby už tehdy byla politováníhodnou, Kouřilova žádost o ochranu IRO byla zamítnuta a tudíž IRO si myje ruce. Sdružení tedy vypravilo do Karlsruhe českého advokáta. Ten se tam obrátil na státního zástupce — což snad nebylo to správné; později nám obhájce řekl, že by byla návštěva českého advokáta u obhajoby věci velmi na prospěch, a že dokonce českého advokáta hledali a byli by ho dokonce platili. (Zbývá posoudit, zda nevěděli o existenci českých míst v Německu.) V každém případě státní zástupce nedovolil s obžalovaným promluvit; český advokát tedy zase odejel, napsal o své missi zprávu a vyemigroval. Ani revise IRO-statutu neměla úspěchu: Kouřil — jak primitivní to člověk! — setrval na své původní výpovědi, proč do Německa přišel. Zamítnutí IRO bylo potvrzeno, representanti čs. uprchlíků došli k přesvědčení, že udělali všechno, co udělat mohli. Přesto, že o sobě tvrdí, že jsou žáky Masarykovými; přesto, že o věci nevěděli vůbec nic; přesto, že věděli, že Jan Kouřil sedí ve vazbě po dobu, která je při nejmenším neobvyklou. Zdá se, že nepostřehli, že tento proces je velmi politický, když už lidskou stránku ponechali IRO k vyřešení.

Kouřil dostal obhájce ex offio; musel mít i českého tlumočníka, poněvadž jeho němčina nevystačila na soudní řízení. Český tlumočník byl linguista se znalostí gramatiky a spisovné češtiny. Přes svou objektivnost, která zde musí býti zdůrazněna, jak tlumočník, tak obhájce dospěli k názoru, že Kouřil je člověk velmi primitivní, protože neovládá ani svou mateřštinu. Ukázalo se, že toto byl úsudek nesprávný: Kouřil je Moravák a mluví nářečím, které tlumočník jako linguista neznal.

Jan Kouřil neměl ani jediného svědka obhajoby. Poukazy na svědky v ČSR mu nebyly nic platny; při své úplné izolaci nevěděl a nemohl vědět, že někteří z těchto svědků, jak se ukázalo až po vynesení rozsudku, byli v exilu a tedy dosažitelní. V tísní se obrátil obhájce na čs. vojenskou missi do Berlína a na oficiální čs. zastupitelské úřady. Nemusíme se podívat nad tím, že se mu odtud odpovědi nedostalo. Obhájce psal i některým svědkům do ČSR; odpovědi buď nedošly nebo byly censurovány, takže nemohly podat žádný materiál. Když se zástupce čs. uprchlíků, naléhavě upozorňovaný na proces v Karlsruhe, objevil několik hodin po rozsudku u obhájce, byl uvítán slovy: „Proč jste nepřišel o půl roku dříve?“ Podle

německého práva nejsou v revisním řízení připuštěni žádní další svědci; odvolání jak co do výměry trestu, tak co do příslušnosti soudu, podal německý obhájce. Výpověď významné čs. politické osobnosti, na kterou se Kouřil před půl rokem odvolával, která Kouřila osobně zná a která uvádí závažná fakta na jeho obhajobu, přišla o měsíc pozdě, po vynesení rozsudku.

*

Kouřil byl po dobu vazby úplně izolován. Nepřišla ho navštívit ani jeho snoubenka, která je matkou jeho dítěte, ani její matka. Obě měly strach. Měly strach, aby nebyly fanatiky napadeny proto, že Kouřila obhajují. Svou snoubenku poznal Kouřil právě v onom táboře, ve kterém se měl dopustit ukrutností; vedle jeho snoubenky byla v tomto táboře i její matka; obě jistě by mohly podat svědectví z první ruky. Matka před soudem slyšena nebyla, ač se jí Kouřil jako svědka dovolává; z opatrné výpovědi jeho snoubenky si soud vybral jen to, co mohlo vypadat jako přitěžující; polehčující okolnosti byly vyloučeny tak, že soud řekl, že si vězňové jistě nepřišli stěžovat na Kouřila k jeho snoubence, o níž se báli, že to vyradí a ten je potom ztýrá.

V brněnských sběrných táborech existovalo zřejmě několik Kouřilů; jisto je, že jeden ze svědků slyšených před soudem prohlásil, že tento Kouřil není oním, který byl nějak obáván. Na tuto pochybnost nebral soud zřetel; soud naopak použil přitěžujících výpovědí těch svědků, kteří byli slyšeni jenom rekvisičně, jejichž výpovědi byly jenom čteny, a kteří tedy Kouřila neviděli a nemohli vědět, o kterého Kouřila jde.

Atmosféra v soudní síni, přeplněné do posledního místečka, byla taková, že bylo nebezpečím promluvit česky; první slova, která jsme zaslechli, zněla: Měli by ho vodit dokola, aby mu každý mohl naplivat do tváře.

Soud měl vážné pochyby o věrohodnosti některých klíčových svědků obžaloby; o tom, že jsou ve svědeckých výpovědích rozpory, že konstrukce, podle níž je Kouřil odpověden za vše, co se v táboře událo, je neudržitelná, bylo nutno mluvit na jiném místě. Od 23. prosince 1949 je Kouřil ve vyšetřovací vazbě, 1. února 1951 se rozšiřuje pravomoc německých soudů na trestné činy, spáchané DP's, a koncem května 1951 je vynesena rozsudek.

*

Jan Kouřil byl v Karlsruhe odsouzen k 15 letům žaláře. Tím je uzavřena jedna kapitola jeho případu, druhá teprve začíná.

Jest nutno položit několik otázek. První z nich zní: *je německý soud příslušným* pro to, aby soudil činy spáchané na čs. státním území, čs. státním příslušníkem na jiných čs. státních občanech? Má-li být příslušnost soudu dokázána tvrzením, že u oběti nešlo o čs., ale o německé státní příslušníky, pak je nejenom uznáván zákon Hitlerův, který po anexi propůjčil zahraničním Němcům říšské občanství, ale je tu nadhozena ještě velmi významná otázka politická. Praxe v Německu je ovšem taková, že sudetští Němci jsou de jure považováni za občany bez státní příslušnosti (na jejich dokumentech stojí „früher ČSR“), de facto však za rovnoprávné německým státním občanům; otázka občanství bude juridicky řešena až po mírové smlouvě. Soud se této otázce vyhnul tím, že při vynesení rozsudku řekl: Jde o činy, které jsou všude ve světě trestné, a je tedy v zájmu lidství, aby byly odpykány. O příslušnosti soudu pochyboval také obhájce a podal v tomto smyslu odvolání; jak jsme si všimli, nebylo u soudu plné jistoty, zda spojenecké úřady do procesu nějak nezasáhnou.

Německý tisk si pospíšil v ujištění, že tento proces je jaksi pokusný balonek, a že se pak půjde dále o sto šest. Tak „Badische Illustrierte“ č. 22, ze dne 2. 6. 1951, napsal: „Kouřilův proces je jedním z prvních přelíčení proti cizincům, kteří stojí před německými soudy pro zločiny proti lidskosti.“ Redakce časopisu „Die Stimme der Vertriebenen“ podnikla další krok: rozeslala všem poslancům bonského sněmu dopis, který otiskla jako úvodník ve svém vydání ze dne 1. 7. 1951, č. 26, a ve kterém žádá, aby přesto, že byl americkým soudem osvobozen, byl nyní postaven před německý soud další čs. uprchlík, František Kroupa, obviněný z podobných činů. Kroupa však dosud používá mandátu IRO.

Další otázka proto zní: *co bude s čs. uprchlíky*, kteří přijdou do Německa už bez mandátu IRO? Podle tvrzení představitelů čs. politických uprchlíků v Německu je jich tu dnes už na 700. Tito lidé mandát IRO nedostanou — ne proto, že nejsou politickými uprchlíky, nýbrž proto, že IRO končí svou činnost. Budou tito lidé ponecháni svému osudu, bez povšimnutí našimi vedoucími místy v exilu, jak tomu bylo v případě Kouřilově? Kde jsou všichni ti žáci Masarykovi, kteří teď nehnuli prstem při zjišťování pravdy, padni komu padni, a kteří se spokojili s tím, že Jan Kouřil nebyl od IRO uznán za politického uprchlíka?

Otázek je řada. O objektivitě a psychose svědků a celé atmosféře soudního řízení jsme už

mluvili. Kdo si povšiml toho, že zprávy z procesu přinášely také tiskové agentury jako United Press a AP, z procesu, kde se mluvilo o českých koncentracích v Kounicových kolejích a kde nepadlo ani slovo o tom, co se tam dělo za okupace? Kdo si povšiml toho, že noticka o rozsudku nad Kouřilem byla v listě americké správy pro Německo uveřejněna hned vedle oznámení, že bývalý velitel Gestapa v Mnichově dostal ubohý trest několika měsíců?

*

Před soud v Karlsruhe předstoupil mimo jiné svědek, který prohlásil toto: „Nejhorší to bylo v Klajdovce, když tam přijel prezident Beneš a jeden pražský biskup. Beneš křičel po dvoře: „Všechny germánské kurvy musejí býti likvidovány!“ Pak vtrhli do cel legionáři, kněží a komunisté a ztýrali vězně.“ Tak pravil svědek Slama před soudem v Karlsruhe. Toto svědectví bylo rozšířeno také tiskem (na př. „Badische Neuste Nachrichten“ z 29. 5. 1951, č. 123). Kde jsou naše oficiální instituce v exilu, lidé z prezidentovy kanceláře, všichni legionáři, benešovci a masarykovci? Tady mluvil před soudem svědek nepravdu, která hanobí památku presidenta Beneše. Kdo se proti lži postaví a učiní u státního zástupce v Karlsruhe trestní oznámení?

Kde jsou oficiální česká místa, aby si povšimla počátku, který je Kouřilovým procesem učiněn? Píše se o tom v citovaném čísle „Badische Illustrierte“: „Jako potvrzení toho, co se proneslo o osudu sudetských Němců v roce 1945, konal se nyní v Karlsruhe proces proti jednomu z oněch českých podlidí, kterým padlo za obět 800.000 sudetských Němců.“ Kde jsou naši reprezentanti, aby se proti lžím postavili? Kdo ví o tom, že stačí srovnat úřední německé statistiky, aby tato lež byla odhalena? Kde chybí těchto osm set tisíc sudetských Němců, povražděných českými podlidmi?

Je případ Kouřilův skončen tím, že si odpyká 15 let a bude vydán do ČSR, a má pravdu německý šovinistický tisk svou pohružkou, že to je jenom první z procesů, které se teď chystají? Nepovšimli si naši politikové, že dnes se v Německu oficiálně žádá odvolání postupimské klausule o odsunu, že hessenský ministerský předseda, sociální demokrat, protestuje na veřejném shromáždění proti tomu, aby Českoslovníci ve vysilači Svobodná Evropa mluvili o demokracii, pokud na sobě nechávají lpět zločiny proti lidskosti?

Ví naše politická reprezentace, zaneprázdněná rušnými jednáními ve Washingtonu, co se děje v Německu?

Rn.

LIDÉ A UDÁLOSTI

KOREA čeká na svůj mír a celý svět se ptá, co dobrého mu sovětská mírová iniciativa přinese. Nejde totiž jen o Koreu. Sověty daly najevo, že by si přály, aby jednání o příměří bylo začátkem jednání dalekosáhlejších, praví se, že jsou ochotny zasednouti ke konferenčnímu stolu a rozřešit problémy všechny. Zvláštní to obrat po tříměsíční konferenci v Paříži, která přece takováto jednání měla připravit, a jak známo, skončila naprostým nezdarem.

Co způsobilo tuto změnu v sovětském postoji? Toť ústřední otázka. Zajisté hledat na ni odpověď nutně znamená ocitnout se na poli hypotes; je možno vyslovit pouze dohady. Zdá se, že nejpravděpodobnější vysvětlení je v tom, že Kreml se zalekl obrovského zbrojení, které svojí agresí vyvolal na Západě, zejména v Americe, a chce je zastavit nebo aspoň zpomalit. Spoléhá, že zastaví-li hřmění děl v Korei a snad učiní i další koncese, veřejné mínění na Západě, která jen neochotně snáší materiální újmy, jež mu zbrojní program ukládá, donutí své vlády k změně politiky jak ve věci zbrojení tak zejména k změně politiky vůči západnímu Německu a Japonsku, jejichž obnovené vojenské síly se Rusko ze všeho nejvíce obává. Že toto očekávání není zcela bezdůvodné, ukázala reakce na známý Malikův projev v nejedné západoevropské zemi. V Anglii dokonce dva kabinetní ministři (Stokes a Shinwell) ve veřejných projevech naznačili, že skončí-li válka v Korei, bude snad možno zmírnit oběti, které jsou dnes ve jménu nového vyzbrojení od anglických občanů žádány, a i když Attlee rychle opravil názory svých vlastních kolegů, nicméně tento podivuhodný ministerský lapsus zůstává velmi příznačný. Ostatně co dva loyální členové britské Labour Party jenom naznačili, řekl naplno oponující vůdce levého křídla strany, Aneurin Bevan, v pamfletu „One way only“, který nedávno jeho opoziční skupina vydala. V tomto dokumentu, který byl vydán v milionovém nákladu a který je zřejmě programem, s kterým tento „silný muž“ anglického dělnického hnutí hodlá předstoupiti v říjnu před výroční konferenci strany, se zcela nezakrytě praví, že nutno snížit náklady na zbrojní program ve prospěch další a lepší výstavby sociálních zařízení. A odůvodnění, slyšte, je, že Rusko prý ani zdaleka není vojensky tak silné, jak se tvrdí. Nepřekvapuje, že podobné názory byly vysloveny také ve Francii, kde pří-

liš mnoho lidí si pohrává s defaitistickou myšlenkou neutrality. Je nasnadě, že takovéto názory, které jsou veřejně diskutovány a jimž ovšem nemalý počet lidí rádo naslouchá, zhoršují poměr Ameriky k evropským přátelům a spojencům. A rozdělit západní svět stále zůstává jedním z pilířů sovětské politiky.

Ale jsou vyslovovány také jiné theorie. V Jugoslavii od Malikova projevu je patrné velké znepokojení. Je nutno přiznati, že Jugoslávci mohou usuzovati o sovětských krocích a úmyslech s jakousi autoritou. Také oni jsou komunisté a komunistická dialektika a taktika je jim důvěrně známa. Nuže tvrdí, že Kreml zastavuje válčení v Korei jen proto, aby zahájil vraždění jinde, a obávají se, že jsou na řadě.

Jiná velmi pesimistická these se udržuje mezi některými vojenskými kruhy, ne bezvýznamnými. Vychází z této analýsy strategické situace světa: Rusko, praví, nemá naděje vyhrát válku proti Americe, jestliže ji nezačně strašným, neočekávaným úderem proti životním centrům nepřítelů, t. j., jestliže nesvrhne z čista jasna atomové pumy na hlavní průmyslová střediska. Válka nezačne ruskou invasí do západní Evropy, jak většina lidí očekává, ale vysláním obrovských leteckých a ponorkových flotil ke břehům Ameriky. Všechny klasické válečné zákony jsou dnes změněny, prohlásil jeden z těchto generálů. Zpráva o pohybu vojsk v Polsku nebo Maďarsku není dnes alarmující, právě naopak je důkazem, že vážné nebezpečí není skutečně na obzoru. Ale signál, že nastává smrtelné nebezpečí, přijde tehdy, kdy dojde k appeasementu, kdy zavládne klid a lidé dobré vůle se budou těšit, že se přece dočkali míru. Tehdy se třesme.

Nepovažujeme tuto fantastickou theorii za pravděpodobnou, pouze ji zaznamenáváme. V Korei není ještě uzavřeno ani příměří. Bude-li uzavřeno, učiní-li Sověty další mírové nabídky, pak svět by měl mít stále na paměti klasickou větu: *Timeo Danaos et dona ferentes* . . .

*

STŘEDNÍ VÝCHOD se stává stále více těžištěm zájmu mezinárodní politiky. Zatím co utichá střelba v Korei, padly výstřely v Persii a Jordanu, kde politické atentáty odstranily dva velké přátele Anglie, perského premi-

era Rasmaru a jordánského krále Abdulaha. Je známo, že zavraždění Rasmarovo vyneslo na povrch fanatického vůdce perských nacionalů dr. Mousadegha, jehož tvrdošíjná kampaň pro znárodnění Angličany kontrolované perské naftové těžby udržuje svět v napětí již řadu měsíců. I když zprávy posledních dnů dávají naději, že spor perské vlády s anglickou společností Anglo-Iranian bude posléze přece urovnán, není pochyby, že již nyní vznikla celému svobodnému světu nesmírná škoda a že zajistit v budoucnu západnímu světu nesnížené dodávky životně důležité suroviny nebude snadné. Jaké následky bude mít smrt krále Abdulaha, tohoto jediného spolehlivého spojence Anglie v arabském světě, se teprve uvidí, ale dobrého nelze očekávat mnoho. Připomeňme ještě incident, který se odehrál v Rudém moři, kde egyptská fregata zastavila anglickou loď ve-zoucí naftu do Haify a máme obrázek o tom, že Střední Východ je ve hře.

Bezpečnost Středního Východu je věc první důležitosti pro svobodný svět ze tří důvodů. Tímto územím probíhají životně důležité linky námořní, letecké a kabelové, které spojují západní Evropu s Indií, jihovýchodní Asií a Australií. Zde se nalézá most mezi Asií a Afrikou, jediné místo, kde Rusko může proniknout do Afriky bez obrovských vylodňovacích operací. Konečně zde se nachází jedno ze tří největších středisek naftové těžby na světě. S ruského hlediska Střední Východ není pouze oblast lákavá k ovládnutí, je to zároveň Achilova pata jeho vlastního obranného systému. Země Středního Východu a Afganistan představují jedinou část jeho hranic — nemluvíme-li o Finsku — kde jsou Sověty odděleny od svých sousedů a potenciálních nepřátel ochranným pásmem satelitských států. Zde je ona část Ruska, kde, dojde-li k válce, činnost spojeneckého loďstva a letectva může proniknout hluboko na jeho území a způsobit při malých ztrátách vlastních obrovské škody. Střední Východ má tedy nesmírný strategický význam.

Po řadu desetiletí kontrolovala Anglie tuto oblast užívajíc poměrně malých pozemních sil podporovaných nevelkým letectvem, které však měla velmi účelně umístěny v přístavech a strategicky důležitých bodech po všech arabských zemích. Spoléhalo při tom na vlastní armádu v Indii a znamenitou armádu indickou, cvičenou a vedenou anglickými důstojníky, jako na rezervu tak mocnou, že stačila odradit možného útočníka. Tento obranný systém odchodem Angličanů z Indie přestal fungovat a dnešní události, které tak bolestně zasahují an-

glickou prestiž, jsou důsledkem této situace. Ale nejde jen o anglickou prestiž; Střední Východ, jak jsme řekli, má nesmírný strategický význam dojde-li k střetnutí svobodného světa se světem ovládaným Sověty a jde tedy o to, vybudovat systém nový. Není to lehký úkol. Bývalá indická armáda je dnes rozdělena mezi Indii a Pakistan, a co horšího, stojí proti sobě, žárlivě patříc na vývoj sporu o Kašmír. Není nikterak jisto, že by jí mohlo býti použito, kdyby došlo k ruské agresi na Středním Východě. Anglické vojenské základny v Egyptě, v Suez a Palestině byly z velké míry vyklizeny nebo jsou drženy za takových podmínek, že není možno zakládat na nich dlouhodobé vojenské plány. Každý pokus o zvýšení dnešních anglických sil, které čítají pouhých 35.000 mužů, by jen zhoršil již stejně špatné vztahy mezi Anglií a arabskými zeměmi, z nichž žádná při tom ani zdaleka není schopna vlastní obrany. Není také naděje, že tyto by se kdy odhodlaly k nějaké obraně společné jaká dnes spojuje země atlantského paktu, neboť jediné, co spojuje, je odpor a nechuť k Velké Británii a Západu vůbec.

Naštěstí je však jeden nový a naději vzbuzující faktor v této málo růžové situaci, a to je znovuzrození Turecka jako významné a solidní vojenské moci. Turecko má ve zbrani 400.000 mužů a velmi účinný systém záloh, který může v případě potřeby tento stav zdvojit ve velmi krátké lhůtě. Turecká armáda byla od konce války vyzbrojena moderním americkým materiálem, který může být ještě zvětšen a obohacen nejnovějšími zbraněmi. A nad to, Turecko jediné z moslemských zemí je upřímně ochotno k spolupráci se Západem, neboť se cítí bezprostředně ohroženo. Není pochyby, že s dobře vyzbrojeným Tureckem, účinně podporovaným Anglií a Amerikou, vojenský útok na Střední Východ se jeví Sovětům méně přitažlivý. Přímý útok na Turecko přes pohraniční horstvo, které je odděluje, by pak podle odhadu odborníků vyžadoval armádu cca milion mužů. Vyhnout se horám by znamenalo velikou vylodňovací operaci, ke které, jak známo, Rusové mají odpor. Po léta německý generální štáb za minulé války plánoval útok na Turecko a nakonec od něho upustil, shledav geografické překážky příliš velkými. Obejít Turecko a napadnout Střední Východ přes Persii má pak dvojí nevýhodu. Jednak by to znamenalo počítat s příliš dlouhými zásobovacími liniemi, jednak nedostatek komunikací v této zemi ji činí nevhodnou pro pohyby velkých moderních armád.

Tímto není řečeno, že vyzbrojením Turecka

system obrany Středního Východu byl nalezen, značí to pouze, že situace není beznadějná. Zajištění Turecka nemůže nahradit starou kombinaci Anglie-Indie, ale je to jediná možnost v této chvíli. Má snad jednu výhodu, že takto je možno, aby zde Anglie a Západ vybudovaly nový obranný systém, aniž by se musily spoléhat výhradně na podporu arabských států. Nový obranný systém počítá tentokrát také s Řeckem, a zde je vysvětlení, proč došlo k připojení Turecka a Řecka k zemím atlantického paktu.

M. J. (Londýn)

*

PRACOVNÍ síly, stále nové a nové, je vedoucí problem vnitřní politiky komunistického Československa poslední doby. Pravý hon na lidi se pořádá nyní doma a v nebezpečí je každý, kdo jakkoli je způsobit dojem, že by mohl vyplnit místo v průmyslu. Po loňských akcích, jež cílily především k tomu, aby měsíčně cca 12.000 žen bylo zařazeno do výroby (včetně hornictví) a aby byly rozmnoženy řady průmyslového dorostu, usnesla se komunistická vláda v březnu na nové organizaci všeobecného lovu lidí. Během nejbližších tří let má být počet průmyslových zaměstnanců zvýšen o 550.000 osob, převážně ovšem v těžkém průmyslu. Aby tento cíl byl splněn, byly správné obvody krajské rozděleny na úseky, které jsou přikazovány jako honební revíry jednotlivým závodům. Odpovědným za nábor pracovních sil je vždy ředitel průmyslového podniku — zajímavý případ útěku od politické odpovědnosti — složky strany, národní výbory, odborové organizace mají být pouze orgány pomocnými.

Na venek je methodou lovu přesvědčování, ve skutečnosti přímý osobní nátlak. „Opírajíce se o všeobecnou propagaci, soustředí se všichni náboroví činitelé na osobní přesvědčování jednotlivců pomocí dvojic a pod., a to podle předem připraveného plánu.“ Osoby, které jsou již v průmyslu zaměstnány, nejsou rovněž chráněny před důsledky budování těžkého průmyslu. Celý průmysl byl rozdělen na těžký a „ostatní“. První má právo na mladé zaměstnance, druhý na ženy z domácnosti, muže starší čtyřiceti let a osoby se sníženou pracovní schopností. Plán každého závodu má za úkol přezkoumat stav zaměstnanců s těchto hledisek a neodpovídající osoby uvolnit. Zaměstnancovo odvolání nemá odkládací účinek, patrně proto, že zásadou zákona je „dobrovolnost“.

Hospodářsky viděno, jsou tato opatření pochopitelným důsledkem východního typu plá-

nování, postaveného do služeb zbrojení a industrialisace našich sousedů. Měřeno škálou lidských svobod, znamenají podstatné snížení rozdílu mezi prací v komunistickém průmyslu a pracovním táborem. S hlediska historie by pak bylo zajímavé sledovat, do jaké míry první kroky k tomuto vývoji byly učiněny již před únorem.

A. S. (Londýn)

*

DR. R. W. SETON-WATSON, který zemřel 25. července ve věku téměř 72 let, byl jedním z oněch velkých mužů, kteří stáli u kolébky československého demokratického státu. Z evropského jeviště odešel tak jeden z posledních blízkých přátel a spolupracovníků našeho prvního presidenta.

V akademickém světě byl profesor Seton-Watson znám především jako historik a politický analytik posledních dnů Rakousko-Uherska a balkánských problémů. Od roku 1905, kdy po první příbyl do Vídně, až do první světové války, byl jeho hlavní zájem zaměřen především na národnostní problémy kolísající monarchie. Jeho sympatie byly zprvu na straně Maďarů a jejich nacionálních inspirací. Když však poznal existenci slovenského problému, který byl před ním Maďary utajován, stal se horlivým přítelem Slováků a odpůrcem Maďarů. Pod pseudonymem „Scotus Viator“ neúprosně odhaloval případy národnostního útisku v tehdejších Uhrách a v monarchii všeobecně. Jeho hlavní předválečné spisy byly *The Future of Austria-Hungary* (1907), *Racial Problems in Hungary* (1908) a *The Southern Slav Question* (1911).

S T. G. Masarykem se Seton-Watson seznámil v r. 1910. Sblížily je podobné názory na jihoslovenskou otázku a Masarykův odhodlaný a charakterní postoj u příležitosti záhřebského a Friedjungova procesu. Po vypuknutí světové války v r. 1914 setkal se Masaryk tajně se Seton-Watsonem v Holandsku. Na základě Masarykových informací a názorů vypracoval Seton-Watson obšírné memorandum, první to formulaci Masarykova válečného programu, které předal britskému ministerstvu zahraničí. To však bylo jen počátkem jejich úzké válečné spolupráce. Byl to především vliv Seton-Watsonův, který v r. 1915 získal Masarykovi profesuru na londýnské universitě — na nově založené School of Slavonic Studies (při King's College). Seton-Watson financoval a společně s Masarykem vydával vlivný týdeník *The New Europe* a po celou dobu jeho pobytu v Anglii vždy Masarykovi umožňoval styk s vlivnými britskými osobnostmi; jeho práce pro českoslo-

venskou věc v Anglii byla přímo neocenitelná. (Podrobnosti této válečné spolupráce uveřejnil Seton-Watson v knížce *Masaryk in England*, vydané v r. 1943.)

V r. 1922 byl Seton-Watson jmenován profesorem středoevropských dějin na londýnské universitě — na stoli, která nesla jméno Masarykovo. Byl jím až do r. 1945, kdy na čtyři roky převzal nově zřízenou stoli československých studií v Oxfordu. V řadě jeho pozdějších spisů je nejvýznamnější velké historické dílo *Britain in Europe, 1789-1914, A History of Czechs and Slovaks*, politické spisky *Britain and the Dictators* a *From Munich to Danzig*. I během druhé světové války zůstal ve stálém styku s

československými a jihoslovenskými předáky v exilu a nezřídka byl i jejich rádcem.

Vedle obsáhlé historické erudice byl Seton-Watson pro svůj obor skvěle kvalifikován i svou znalostí jazyků. Vedle němčiny, francouzštiny a italštiny ovládal i češtinu, slovenštinu, maďarštinu a srbochorvatštinu. Jeho popularita v zemích střední a východní Evropy a uznání, jichž se mu tam dostávalo, přesahovaly i jeho význam v Anglii samé. Jeho smrtí ztrácejí českoslovenští demokraté jednoho ze svých největších a nejoddanějších přátel; ztrácejí muže, který se zasloužil snad více než kdokoli dnes žijící o vznik československé demokratické republiky.

H. J. H. (Londýn)

D V Ě B Á S N Ě

Jiří Kárnet.

*Opravdu ze všech věcí
se člověk nevyléčí,
nikdo se nevystoná
než skoná.*

*Ale opadávání nesmírné
jde každým dnem.*

*Uvadnou
ruce jako listy
korálky, oči, myslit . . .*

*V mém rodném městě
dosahovalo bahno v únoru
až do oken
malých domků,
byly v něm jako v těstě
až nahoru
k radosti malých křiklounků.
V dubnu ještě
jsi se v něm topil.
V máji zmizelo beze stopy!*

*Vzpomínky ty se zavinou, zavinou,
ale co já, Bože,
co dělá krtek, když chce zahynout
nepřemožen?*

*Noc je jak květináč
po okraj plný hlíny
to z něho roste den.*

*Kos, tramway, nejináč
i člověk i den jiný
a přece ten*

*Můj kraj se nezměnil
má vlast se nezměnila
je tajně má*

*Je na dně žil
je na dně mého těla
má ekzéma*

*A často v oblacích
a rmut, který zbyl z vína
a milník s českým lvem*

*A skřivan, který ztichl
— je hlína jako jiná
než vzlétne se zpěvem*

*Je solnou stezkou slz
jež vede od Boubína
a začne v táborech*

*Je obraz Prahy skrz
tmu pařížského kina
vzdálené jako dech*

*Je věrnost bitých psů
a macešiných dětí
když už rozum braly.*

*Mé Umři a pak sud
má touha nevědět
že bolest milovali.*

DEMOKRACIE A VOLEBNÍ ŘÁD

ALBERT

SOUČASNÁ krise demokracie v její liberálně-parlamentární podobě jest v podstatě krisí institucí a hodnot: institucí hospodářských, sociálních, řádu právního a politického, hodnot mravních a kulturních. Náš podíl na díle ozdravení a obrody systému, který jediný může zachránit lidstvo, je nutno vymezit konkrétně; mnohé aspekty problému jsou totiž dány celým dějinným údobím a pouze celky větší než národní mohou doufat, že se jim podaří je řešit. Na druhé straně je však možno věnovat se otázkám nebo skupinám otázek dílčích. Rozklad a zánik demokratického řádu v ČSR i jinde byl po našem soudu urychlen zejména tím, že státní soustava byla vratká a nepružná, že organizace politické moci selhala v kritických chvílích. Předjít chybám v budoucnosti je možno jen rozbořením omylů minulosti. Proto je záhodno, abychom starou československou ústavu z r. 1920 a zřízení z ní vzešlá a na ni se připínající, podrobili kritice a konstatovali její nedostatky. Na základě tohoto rozboru pak budeme moci, přihlédnouce k poměrům jinde, stanovit řadu praktických požadavků a spojit je v program. Při zpracování předběžných úvah, „prolegomen“, k příští ústavě československé jest nám jasno, že ústavní listina v obrozené demokracii bude něčím více než zárukou práv, usmlouvaných na panovníkovi, něčím více než pravidly hry, zachovávanými i přestupovanými v holém boji o moc, něčím více než propagandistickým fíkovým listem stalinské despotie.

Žádný systém vah a protivah demokratického zřízení by však nepřetrval první ořes, kdyby jej neprostupovalo ono zvláštní tvořivé klima demokratické pospolitosti. V těchto smutných dobách, kdy se demokracie tak často scvrkává na pouhou vládní soustavu, mnoho znepokojených demokratů se přiklonilo k názoru, že demokracie musí proti ideologické zbrani totality postavit ideologii svou vlastní. Tento názor se ostatně, byť snad nikoliv výslovně, objevil několikrát na stránkách „Skutečnosti“. Mám zato, že jde o velmi vážné a nebezpečné nedorozumění.

Totalitní diktatura si klade svůj hlavní cíl *mimo společnost* (společnost, t. j. celý komplex vztahů mezi jedinci a sociálními skupinami, jest stoupenci totality pojímána jako nástroj) a vše jest zaměřeno k dosažení ideologicky fixovaného, neměnného stavu, na příklad komunistického

řádu. Tendence výlučnosti, prostupující každou totalitní ideologii, jest takto snadno pochopitelná. Platnost hodnot ethických a kulturních jest v takové soustavě zrelativisována; platí potud, pokud jsou v souhlase s cílem.

Jak jinak jest tomu u demokracie — je to řád s cílem v sobě obsaženým, immanentním, t. j. svoboda jedince v celku. Jakákoliv ideologie v demokracii, která si osobuje výlučnost, jest s demokracií v naprostém protikladu. Platnost ethických a kulturních hodnot je trvalá, nedá se ovlivnit žádným zásahem a je posvěcena tradicí. Demokracii nezakládá a nepodmiňuje přijetí zabsolutisovaného „světonázoru“, pro ni je hlavní charakteristikou ovzduší slušnosti, vzájemné úcty a dodržování závazků. Pluralita názorů a mínění není jen něčím, co jest dovoleno, nýbrž něčím, co nutně existuje a nutně musí existovat. Žádné hledisko se nepovažuje předem za správné; procedura ověřování správnosti a nesprávnosti v demokratickém politickém světě odpovídá postupu, jaký se vyvinul ve vědě, ustavičnému ověřování a upřesňování. Odtud *spolupráce*, nikoli boj. Protiklad v demokracii zní: tendence konservativní versus tendence reformní a nikoli reakční versus revoluční.

Demokracie jest personalistická, nezná masu jako politického činitele, jest pluralistická, jsou jí cizí všechny unifikační a centralisační snahy „shora“, a jest melioristická, opravujíc a kontrolujíc sama sebe. Namísto křečovitého a nepřirozeného surrogátu autority, iracionálně odvozené v režimu totalitním, užívá demokratický řád autority přirozené, immaterielní, založené ethicky a racionálně.

A konečně jedním z neklamných znaků demokratického soužití „pleno vigore“ - v plném rozvoji - jest přípustnost politické satiry a politického humoru vůbec. Diktátoři jsou smrtelně vážní, poněvadž jejich posice, násilím udržovaná, může být humorem toliko rozleptána, což sami dobře vědí.

*

Svobodné rozhodování občanů o věcech veřejných, vyjádřené aktem volby, jest jedním z nejzávažnějších předpokladů demokracie. Předšleme krátký historický přehled zkoumání, do jaké míry ovlivňoval občan ČSR prostředkem voleb správu svých věcí a do jaké míry ten daný způsob vyhovoval.

Zavedením všeobecného hlasovacího práva r. 1907 dosáhlo se ve starém Rakousku nejvyššího stupně demokratisace, jaká tam byla možná. Bylo to však rozšíření občanských práv toliko do šířky; vládnoucí polofeudální kasta zůstala pevně u vesla (její posice se novota netýkala) a kompensovala nezbytné ústupky administrativní geometrií tak, že v německých oblastech volební jednohlavé okresy byly mnohem menší než v končinách, osídlených Slovany. Tak se stalo, že až do r. 1918, navzdory všeobecnému hlasovacímu právu, zůstalo Rakousko dynastickým polokonstitučním státem privilegované menšiny, většinu potlačující. Nově utvořená republika Československá nemohla a nechtěla navazovat na tento stav. Zrozena v době intenzivních sociálních otřesů, zvolila si za cíl dalekosáhlou demokratisaci zděděného státního ústrojí. Shodou okolností se však nevyhnula tomu, že praxe v mnohém ohledu za ideálem pokulhávala, a to povážlivě.

Ústavodárné Národní shromáždění, první republikánský parlament, nebyl zvolen, nýbrž delegován podle klíče, sestaveného na základě výsledků voleb do Říšské rady vídeňské. Tím byla do rukou politických stran dána nadměrná moc a vliv. Stejně neblahou okolností bylo, že dvě etnické skupiny, Němci a Maďaři, jejich vedení se tehdy vůči Československé republice stavělo naprosto odmítavě, parlament bojkotovaly.

Ústava z roku 1920 je tedy dílem kompromisu, který koncepce a vzory směřoval a slepoval; důsledky této skutečnosti se odrážejí ve zřízení, která ústava uvedla v život, zvláště pak ve volebním řádu a organizaci lidového zastupitelstva.

Výsledkem delegovaného Ústavodárného shromáždění bylo ustavení dvou zastupitelských sborů, poslanecké sněmovny a senátu. Poslanecká sněmovna měla 300 poslanců, volených na 6 let přímo občany obojího pohlaví, staršími 21 let. Senát 150členný měl být původně korektivem poslanecké sněmovny; vzhledem k odporu levicových stran, které se obávaly příliš konservativního rázu takového tělesa (vzpomínka na rakouskou panskou sněmovnu), byl rozdíl ve složení obou komor nakonec nepatrný. Spočíval v tom, že aktivní volební právo do senátu měli občané starší 26 let, pasivní občané nad 40 let (pro poslaneckou sněmovnu 21, resp. 26 let), a že funkční období senátorů bylo delší než poslanců, což však nemělo praktický význam. Senát byl za svého trvání zbytečným dvojníkem poslanecké sněmovny, jakýmsi poklidným výměnkem vyslou-

žilých matadorů, kdežto jako bezpečnostní páka v legislativě poměry jen komplikoval.

Kritiku možno shrnouti — jedná se při této příležitosti především o formální problémy — do několika bodů. Počet poslanců a senátorů byl poměrně vysoký, funkční období sněmoven nadměrně dlouhé. Dále možno mítí určité výhrady co do stanovených věkových hranic a úpravy volebního práva. Výkonnost parlamentu není přímo úměrná jeho počtu, spíše naopak: čím méně poslanců, tím větší bývá zpravidla jejich význam a vážnost, v malých sněmovnách mají osobnosti více příležitosti k uplatnění. Proto by snad bylo na místě, zůstalo-li by při starém, co se týká charakteru a kompetence našich zastupitelských těles, snížení počtu poslanců na 200, senátorů na 100. Příliš dlouhá funkční období způsobují oslabení kontaktu sněmovny s občanstvem a jsou nakonec pro demokracii stejně neblahá jako příliš časté střídání stráží. Zdá se, že by bylo lépe stanovit parlamentní a senátní období na 4 léta, a to tak, že volby do senátu by se konaly vždy dva roky po zvolení poslanecké sněmovny.

A dále: volební právo budiž spojeno s povinnostmi, na druhé straně však musí zůstat *právnem*. Tím chci říci, že odmítám zásadu t. zv. volební *povinnosti*, která byla v první republice uzákoněna. Bylo to velmi nešťastné zařízení; nutilo k účasti na volbách lidi, kteří se o veřejné věci vůbec nezajímali a kteří se proto snadno stávali obětmi demagogie. Nadto fakt, že praxe při stíhání přestupků neúčasti na volbách byla velice liberální, oslaboval vážnost zákona. Nutit někoho k výkonu jeho práv je absurdní po stránce věcné i formální.

Všeobecné hlasovací právo, které bylo u nás (máme teď na mysli země historické) takřka před půl stoletím zavedeno, jest jedním z pilířů demokracie: v kulturně vyspělém státě má m. j. velký příznivý výchovný vliv na občanstvo a je „last not least“ mravním postulátem v demokracii. Nemá však smyslu zapíratí si, že za dvacetiletí, zejména na východě republiky, nebylo ještě obyvatelstvo pro všeobecné hlasovací právo zralé a že zkušenosti s volebním gulášem, praktikovaným i za éry Masarykovy, byly neradostné. Doufejme, že se v tom ohledu mnohé změnilo k lepšímu a že zásada všeobecného hlasovacího práva zůstane na trvalo integrální složkou našeho ústavního života. Všeobecné hlasovací právo však nemá znamenati, že hlasuje *každý* občan. Právo nutno vázati s povinnostmi a kvalifikovaností, neboť právo přináší i odpovědnost. Analfabeti, sociální parazité a občané, trestaní za nečestné činy, nesmějí být k výkonu tohoto nejvyššího občanského práva

připuštění. Prislusníci armády, která musí být nepolitická, jakož i bezpečnostní orgány, rovněž k urnám nepatří.

Co do volebního věku navrhovali bychom následující změny: Především odstranění věkového rozporu mezi právem aktivním a pasivním — občan, který má právo rozhodovat svou volbou o osudech státu, musí mít také možnost, býti zvolen; je to především ona nerozlučitelnost práva a odpovědnosti, kterou žádá ethika. Protože dále je známo, že příliš nízký věk volební způsobuje vážné ohrožení demokracie (okolnost, že komunistická spekulace s osmnáctiletými ve volbách v r. 1946 se nezdařila, nás nemůže přesvědčit o opaku), nabízí se nám závěr, že pro demokracii u nás by bylo nejúnosnější, kdyby aktivní a pasivní právo do poslanecké sněmovny náleželo občanům starším 25 let, do senátu pak starším 30 let. U akademických občanů by bylo možno věkovou hranici do sněmovny snížit na 21 let.

Tím jsou připomínky k problému volebního práva vyčerpány; přistupujeme nyní k otázce volebního řádu. Zde půjde naše kritika více do hloubky.

Ústavodárné národní shromáždění, ovládané zástupci stran, nastolilo místo starého distriktního systému rakouského poměrně bez potíží jedinou vládu zásady poměrného zastoupení. Obecně se pro tento způsob uváděly tyto přednosti: 1) dává přesný obraz názorového rozvrstvení v národu; 2) politická tvář sněmovny netrpí přeindividualisovaností a tvoření bloků je snadné a jsou stabilní; 3) strany mají možnost prosadit nepopulární odborníky, kteří by jinak podlehli politicky zručnějším demagogům; 4) při poměrném zastoupení není možný zjev, že fluktuující část voličstva přivodí příliš zásadní přesuny, jež by mohly ohrozit kontinuitu moci.

Rozeberme obhajobu bod po bodu.

1. Tvzení, že systém poměrného zastoupení má jisté morální oprávnění v tom, že umožňuje proporcionální zastoupení stran a směrů v parlamentě a dává většině i menšině správné rozměry, je vskutku závažné a nelze dobře vyvracet jeho správnost. Víme na příklad, že britská liberální strana je quantité négligeable v dolní sněmovně, ačkoliv její voličstvo se počítá na miliony; a není to jediný příklad křiklavého skreslení stranického rozvrstvení, který umožňuje volební systém většinový po okresech, distriktní. Na druhé straně však tento argument ztrácí na hodnotě, jestliže uvážíme, že valnou část tohoto skreslení nutno připsati zvlášť nedokonalému charakteru britské volební sousta-

vy, která zná jen jedno kolo. Dále je jasno, že matematická přesnost a rovnost, kterou poměrné zastoupení nabízí, je placena příliš drazo. Na zlomek precisně vypočtený mandát se dostává totiž *in bianco* do rukou strany, jejíž vedení, více zákulisní než je zdrávo, jej uděluje svému člověku. V této formě je vliv voliče prakticky úplně vyloučen. Stranická oligarchie je poměrným zastoupením posazena na trůn a důsledky — apathie a nespokojenost voličů, anonymita, to jest neodpovědnost partají, a „kuhandel“, demokracie je tak rozvracena zevnitř a stává se obětí diktatur. Tím spíše, že poměrný systém je příznivý vzniku třídních a zájmových stran a rozvoji extrémních hnutí. Zkušenosti s výmarským Německem a předfašistickou Itálií, právě tak jako čerstvé zkušenosti z Francie, jsou k tomu velmi výmluvným dokladem. U nás v předmnichovské republice hrály hospodářsky zájmové strany prim díky poměrnému zastoupení (tak agrárníci, soc. dem., nár. soc. a živnostníci), čímž se stát pomału proměňoval v državu určitých favorisovaných tříd a třídních odštěpků. To se dělo tím spíše, že vázanost pořadí na kandidátních listinách, určeného anonymně v sekretariátech partají, degradovala voliče na bezduchý hlasovací stroj. Přesto, že kritika vázaných kandidátních listin byla poněkud diskreditována, ježto sloužila jako hlavní heslo šejdrismu a stříbrňáctví, ozývalo se v první republice hodně vážných hlasů, které žádaly nápravu. V roce 1938 bylo při obecních volbách od strohé vázanosti upuštěno, a volič mohl určovat pořadí kandidátů, počínaje *druhým*. Až na nepatrné výjimky se novota neujala — není divu, neboť kladla příliš vysoké požadavky na voliče. Vázané kandidátky však nejsou izolovanou anomálií, nýbrž logickým důsledkem poměrného zastoupení, který, to třeba opakovat, je příliš velikým přepychem, má-li být vykupován za cenu zrušení přímého osobního poměru mezi voličem a kandidátem.

2. Druhý argument se objevuje ve dvou formách, jež si vzájemně odporují. Tak se často tvrdí, že distriktní systém podporuje atomisaci sněmovny a poukazuje se na příklad předválečné Francie, s věčnými vládními krisemi. Jindy se zase bere za příklad Amerika a Velká Británie, kde většinový systém, a tím dvou-nanejvýše trojstranné politické rozestoupení, znemožňují novým hnutím jednoduše existenci a vedou (v Americe) k neblahým důsledkům jako jest „kořistný systém“, spoil system, kdy president, ne nepodoben středověkému suverénovi, uděluje nejvyšší úřady státu „v léno“ svým straníkům.

Obraťme pozornost k prvému tvrzení. Po-

ukaz na Francii neplatí — vyvrátily jej již neklidné dějiny Čtvrté republiky, která změnila druh volebního systému v duchu poměrného zastoupení. Příčina francouzských potíží tkví zřejmě jinde. Pokud bude nepříznivé votum sněmovny v záležitosti sebemenšího významu otrásat vládami, pokud zbytnělá moc sněmovny bude porušovat soustavu vah a protivah, pokud bude prezident Francouzské republiky žoviálním tlouštíkem se svázanými rukama, mine se každá reforma volebního řádu účinkem. Pokud se systému dvou stran v anglosaských zemích týče, nezapomínejme ani na okamžik, že to nejsou partaje středoevropského rázu, nýbrž daleko spíše dvě volné koalice, které ve volbách soutěží. Tento argument je proto nedomyšlený a nesprávný.

Námítka, že většinový systém distriktní atomisuje, by měla být spíše doporučením; jest jím totiž znemožněna smrtící frakční disciplína stran (tak neblaze proslulá ve staré ČSR), dále činnost vlády může být lépe kontrolována a usměrňována, a za třetí, distriktní systém favorisuje strany na úkor extrémů a usnadňuje tím utvoření vlády z umírněných živlů s opozicí na křídlech, velmi žádoucí to formu demokratického ministerstva.

Argument ad 3) ve prospěch poměrného zastoupení je nejjasněji formulován v Peroutkově „Budování státu“. Po našem soudu nepostrádá závažnosti; nebezpečí, že schopný, vynikající odborník na př. v oboru pojišťovnictví neb daňové politiky, který jako praktický politik nemá dosti přitažlivosti pro širší publikum, může ve volebním kraji snadno podlehnouti obratnému demagogovi, vskutku existuje. Leč na druhé straně se lze tázat, zda takové nebezpečí nestává právě při systému proporcionelním. Bylo by opravdu bláhové tvrdit, že naše strany při výběru svých kandidátů dávaly vždy přednost odborníkům před demagogy. Opak byl pravdou. Kreatury partajního aparátu a protekční dítky až příliš často zdobily plenární sál v Rudolfinu nebo v Burse. A zjev ten byl tím zhoubnější, že voličstvo nemělo žádného přímého vlivu na odstranění těchto reprezentantů, kdežto v systému dle krajů libivý demagog, který se ukáže neschopným, nebude prostě po druhé zvolen. Tolik víry v kritičnost našeho národa možno ještě míti.

Nakonec je tu ještě námítka ad 4), že v systému většinovém způsobuje fluktuující část voličstva, která nebývá vždy skupinou nejhodnotnější, veliké přesuny a tím malou stabilitu vládních režimů. Při předpokládané pluralitě politických hnutí v příští republice (pro systém

dvou stran nám chybí úplně historická tradice, a je v našich poměrech velmi nepravděpodobný) ztrácí tento argument na síle; nebudou to přece vykrytalizované kádry dvou stran, nýbrž namnoze při uzší volbě dva bloky; fluktuace nebude prouděním desorganizovaného stáda, nýbrž bude se díti více méně organizovaně. Konečně zostřené důsledky volebních přesunů budou mít blahodárný vliv na politický život. Tím, že se u vládního vesla budou různé směry střídat, znemožní se, aby vládní skupina stran zvymlačila a opoziční skupina, odsouzená k trvalé negativitě, přestala být pozitivní složkou při správě obecních věcí.

Čtyři body, o nichž jsme tu pojednali, jsou po mém názoru nejčastější argumenty obhájců soustavy poměrného zastoupení. Nevylučuji, že jejich tábor má po ruce ještě další. V diskusi na ně rád odpovídám. Chci jen podotknout, že systém většinový po okresech má ještě jiné další přednosti, které při polemickém rázu předchozí části našeho pojednání nebylo lze uvést. Při distriktním způsobu volby má každý hlas cenu; každý hlas může volbu rozhodnout. Je to veliké psychologické plus, neboť volič se může považovat za něco více než anonymní jednotku v řadách statisíců, hlasujících pro všemocnou partaj. Distriktní způsob odstraňuje pochopitelné vědomí vlastní bezmocnosti a „odosobnění“ volby, které se tak často dostavovalo v první i třetí republice; posiluje naopak podporu pocitu osobní odpovědnosti a zaměřením na konkrétního člověka zájem občanstva na praktických politických otázkách a nikoli abstraktní směr nebo politickou církev.

Jestliže se v tomto článku přimlouvám za obnovení distriktního volebního systému, nemíním tím dožadovat se kategoricky úplného vymýcení systému proporcionelního. Při dvou- nebo vícekomorovém zřízení lze proporcionelní systém docela dobře vyhradit pro jednu z komor, aby působil jako doplněk, resp. korektiv soustavy většinové. Před jednou věcí však nutno varovat: všechny pokusy o nějakou „synthesu“ těchto dvou zcela protichůdných systémů jsou předem odsouzeny k nezdaru; to mimo jiné konstatovala odborná komise, zabývající se reformou volebního řádu v Holandsku.

Třebaže v moderní demokracii bude vláda lidu ještě dlouho vykonávána způsobem reprezentivním, bude brzy na čase, aby se političtí teoretikové zamyslili nad eventualitami jinými, na příklad zapojení průzkumu veřejného mínění do služeb praktické politiky. To však přesahuje rámec této úvahy a proto se k námětu vrátím někdy jindy.

OBNOVA SOCIALISTICKÉ INTERNACIONÁLY

MILOŠ VANĚK

OBNOVA? Ano i ne. Pohledme nejprve na několik historických dat:

1948: Karel Marx v „Komunistickém Manifestu“: „Proletáři všech zemí, spojte se!“

1864: založena v Londýně I. Internacionála za účasti socialistických a anarchistických skupin z Německa, Polska, Francie, Anglie a Ruska; rozpadla se 1873 pro boj socialistů (Marx) proti anarchistům (Bakunin).

1889: založena v Paříži II. Internacionála za účasti socialistických stran Německa, Rakousko-Uherska, Švýcarska, Belgie, Španělska, později Švédska, a kolem r. 1900 Anglie, Francie a Ruska; rozpadla se 1914 vypuknutím první světové války.

1923: obnovena v Hamburku Socialistická Dělnická Internacionála za účasti 38 stran ze 30 zemí se 6.6 milionu členů; měla sídlo v Bruselu a svůj poslední kongres 1931 ve Vídni; přestala — pod nárazy dobytí moci Hitlerem a vypuknutí druhé světové války — fungovati již dávno před tím, než Gestapo obsadilo 1940 její bruselský sekretariát.

1947: zřízeno z iniciativy britské Labour-Party komité mezinárodních socialistických konferencí (COMISCO).

1951: COMISCO přeměněno ve Frankfurtě n. M. na socialistickou Internacionálu za účasti 34 zemí s 10 miliony členů a 44 miliony voličů.

V době I. a v počátcích II. Internacionály byly socialistické strany evropského kontinentu sotva více než pouhými sektami, živořícími namnoze v ilegalitě. Odtud jejich revolucionism, dogmatism, doktrinářství, ale také internacionalism: snaha opřít se o sílu vyzařující zvenčí. Postupující industrialisace a urbanisace má vzápětí jejich vzrůst. Konstitucionalisace Německa a Rakouska-Uherska (těsně před první světovou válkou) a poválečná demokratisace střední Evropy dává vzniknouti hromadným, „massovým“ stranám dělnického socialismu, zatím co zejména v Anglii a ve skandinávských zemích socialistické strany přerůstají dělnický „třídní“ rámeček a vyvíjejí se v široká lidová hnutí strhující za sebou i část řemeslníků a zemědělců. Původní revolucionism ustupoval v industrialisovaných zemích již před první světovou válkou prakticky reformismu, nesenému hlavně odborářskými organizacemi, byť i v teorii a programaticky zůstávala ze setrvačnosti

původní, radikální, revolucionistická frazeologie namnoze zachována. Nestejný stupeň industrialisace a urbanisace — a ovšem také politické demokratisace — v různých zemích má za následek také nestejnou míru překonání původní revolucionistické doktriny. („Skaň!“ marxism zastávali ve Frankfurtě pouze dva delegáti: bulharský a vlámský.) Lze zhruba říci, že stupeň revolučního doktrinarismu je nepřímou úměrnou stupni industrialisace a urbanisace, a ovšem také demokratisace příslušné země.

Socialistické strany, které se ve Frankfurtu sdružily v obnovenou Internacionálu, hrají v politickém životě svých zemí nestejné úlohy. Tři z nich mají vládu ve svých rukou zcela: britská, švédská a norská. (Do nedávna k nim patřila i dánská.) V Kanadě vládou socialisté v provincii Saskatchewanu, v Německu v provincii Hessenu. Ve Francii, Holandsku, Švýcarsku, Finsku, Rakousku a Izraeli jsou socialisté součástí vládnoucích koalicí. V jiných zemích jsou v opozici. V zemích za „železnou oponou“, ve Španělsku a v Argentině jsou zatlačeny do ilegality. Tyto čtyři stupně poměru k politické moci (1. vláda, 2. koaliční vláda, 3. opozice a 4. ilegalita) tvoří nesnadnou základnu pro mezinárodní koordinaci socialistické akce. Nesnadnou základnu mají ovšem také ony socialistické strany, které ve svých zemích mají ve svých rukou vládní moc zcela. Neboť se politicky zpravidla úplně vyžívají svou „národní“ akcí a pro mezinárodní forum jim pak již nezbyvá problémů, kromě mezistátních. Nerovnoměrnost hospodářského, sociálního a kulturního vývoje tvoří další nesnáz mezinárodní koordinace těchto sil. V některých zemích si socialistické strany získaly důvěru skoro poloviny voličstva. Tak na příkad ve Švédsku obdrželi socialisté 49.1 proc., ve Velké Británii 46.7 proc., v Norsku 46 proc., v Dánsku 39.6 procenta, v Rakousku 38.8 proc. V jiných zemích kolísají socialistické posice mezi čtvrtinou až třetinou hlasů (v Izraeli 35 proc., v Belgii 34.5 proc., v Německu 29.2 proc. (v záp. Berlíně 44.7 proc.), ve Švýcarsku a ve Finsku 26.3 procenta, v Holandsku 25.7 proc., v Japonsku 25.5 proc. Naproti tomu v jiných významných zemích obnášejí socialistické hlasy méně než jednu pětinu (tak na př. ve Francii 17.9 proc., v Kanadě 13.4 proc., v Itálii 7.1 procenta).

Tyto socialistické strany jsou však spolehlivou hrází proti komunismu; jejich volební pozice ve srovnání s komunistickými jsou silnější v Holandsku třikrát, v Německu a Švýcarsku pětkrát, v Dánsku šestkrát, ve Švédsku a Belgii sedmkrát, v Rakousku osmkrát a ve Velké Británii dokonce stokrát. Jen ve Francii a v Itálii dostaly socialistické strany v posledních volbách pořad ještě méně hlasů než komunisté. I lze říci, že síla komunistického vlivu je nepřímou úměrná zakotvenosti demokratického socialismu v příslušné zemi.

*

Čím se liší tato obnovená Internacionála od předchozích? Rozdílů je řada:

1. Především z názvu Internacionály vypadlo slovo „dělnická“; tím zeslabeno dosavadní dělnický třídní akcentování socialistického hnutí a zdůrazněno jeho usilování o důvěru širokých vrstev lidu — také intelligence, řemeslnictva a zemědělců.

2. Páteří druhé Internacionály bývalo kdysi Německo; nyní je těžiště přesunuto na Anglii a sídlo přeneseno do Londýna. Těsná souhra britské Labour Party se skandinávskými zeměmi a s Holandskem tvoří pevný blok, který je ideologickým i organizačním jádrem obnovené Internacionály.

3. Velký rozdíl se jeví ve stanovisku k válce a k militarismu. Druhá Internacionála bývala pacifistická a ostře protimilitaristická. Nyní však podporuje systém kolektivní bezpečnosti, reprezentovaný Organizací Národů, a podporuje vyzbrojení demokratických zemí v zájmu vojenské obrany míru. Je to hluboký odvrát od bývalého hlediska, které každou válku odsuzovalo jako imperialistickou.

4. Proti dřívějším koncepcím, které se snažily o vybudování světové Internacionály, která by jednotně shora dirigovala taktiku dělnického hnutí všech zemí, je položen vědomý důraz na dobrovolnou koordinaci akcí jednotlivých národních stran, při čemž zejména Britové zdůraznili povinnost primérní, nedílné občanské loyality k národnímu státu. Tím byl ulomen tomuto novému internacionalismu bývalý „anacionální“ hrot. Nejhlubší rozdíl však je v tom, že obnovená Internacionála dospěla přes nerovnoměrnosti vývoje zemí jejichž socialistické strany sdružuje, k formulování společných programatických zásad demokratického socialismu. Stalo se tak v dějinách Internacionál po prvé a výsledek je zdařilý přesto, že jsou v něm stopy kompromisu se staršími doktrínami. Tak

na příklad z něho vysvítá kladný poměr k demokratickému státu namísto dřívějšího zahrávání s preludem „odumírání“ státu; jasně vyhraněné reformní a evoluční hledisko místo bývalého revolucionismu za všech okolností; v důsledku toho vědomá a odpovědná spolupráce s nesocialistickými stranami, pokud stojí na půdě demokracie; vymýcení bývalých fatalistických a třídně mesianistických představ o „železné zákonitosti dějin“; podřízení sociálně-hospodářských požadavků hlediskům svobody, spravedlnosti, mravnosti — toť jen několik stěžejních bodů nové deklarace zásad, jimiž jsou odklizeny strusky bývalých doktrín v tomto novém, synthetickém pohledu na nejnovější dějiny a na úkoly v nich položené socialismu.

Je samozřejmé, že negativní zkušenosti ruské revoluce, a zejména protidemokratická degenerace mocenského systému, vytvořeného sovětským komunismem, vydatně přispěly k tomuto ideologickému ujasnění demokratického socialismu. Ale deklarace neobsahuje jen demokraticky socialistické „ne“ ke komunistickému „ano“. Je pozitivní a převažuje v ní anglosaská střízlivost nad doktrinárním visionářstvím počátků socialistického hnutí.

*

Pokud jde o postavení illegálních socialistických stran ze zemí za „železnou oponou“ v nové Internacionále, reprezentovanými svými exilovými představiteli, lze říci, že je uspokojivá; nejsou v Internacionále pouhými pozorovateli nebo hosty, ale členy, byť i jen s hlasem poradním. V generální radě Internacionály, která se schází čtvrtletně, mají napříště dvojnásobné zastoupení proti dosavadnímu (čtyři místo dosavadních dvou míst, při čemž Československu, Polsku a Maďarsku přiznáno zastoupení automatické, virilní; ostatní země se střídají). Internacionála je jim mravní oporou. Podepřela jednomyslným usnesením jejich požadavek o obnovení státní a národní nezávislosti a svobody zemí ze střední a východní Evropy. Tyto strany jsou sdruženy v Unii socialistických stran střední a východní Evropy, jež zároveň zasedala u příležitosti kongresu a usnesla se na řadě zásadních politických rozhodnutí, jak co do činnosti v exilu, tak i co do budoucí rekonstrukce. Vyslovila se na příklad pro obnovu soukromého vlastnictví půdy místo kolchozů (podobné usnesení přijali již před dvěma lety též ruští menševici) a pro odstátnění malých a řemeslných podniků. Úroveň diskusí v Unii byla vysoká a duch spolupráce vzorný. Dobré známení do budoucna.

NOVÉ HOSPODÁŘSKÉ NÁZORY

VEDOUcí anglický týdeník „Economist“ přinesl nedávno přehled národohospodářské literatury posledních několika let, který si opravdu zaslouží širší pozornosti než jen úzkého kruhu odborníků. Hlavně závěru onoho článku měli by si dobře povšimnout všichni lidé, kteří mají vážný zájem o věci politické. Je to závěr s širším dosahem, protože poskytuje zajímavé perspektivy pro posouzení pravděpodobného vývoje forem politického života ve světě. V článku se praví: „V minulých několika letech došlo k pozoruhodnému setření linie rozdělující dříve theoretiky na pravici a levici. Theoretikové orthodoxní pravice prošli očistou Keynesovy explose.* Uznali ve skutečnosti jednu polovinu stanoviska socialistů za správnou, socialisté zase byli nuceni pod tlakem praktických zkušeností opustit většinu z oné druhé poloviny dřívějších rozdílů v názorech.“

Co je hlavní příčinou tohoto sblížení názorů? Především je to uznání principu plné zaměstnanosti, t. j. přijetí zásady, že plná zaměstnanost musí být zabezpečena za každou cenu, že hospodářský vývoj musí být bedlivě sledován a že musí být vždy včas učiněna všechna opatření k udržení plné zaměstnanosti. Přijetí této základní zásady pokročilo nejen v Anglii, ale i ve Spojených státech hodně za stadium theoretické diskuse, stalo se samozřejmou součástí hospodářské politiky a má docela konkrétní a velmi praktické formy. Málo lidí ví, že na př. ve Spojených státech byla přijetí zásady plné zaměstnanosti dána forma zvláštního zákona. Je to Employment Act z r. 1946, který ukládá presidentovi jako činiteli odpovědnému za vládu povinnost sledovat vývoj hospodářských poměrů, podávat o něm kongresu podrobné zprávy v předepsaných termínech a sdělovat, co hodlá vláda podniknout, aby se zaměstnanost udržela.

Sociální a hospodářský dosah přijetí této zásady hospodářskou teorií i politikou dovede současná generace ve všech zemích světa velmi dobře posoudit, má namnoze ještě velmi živé paměti smutné zážitky z těžkých let nezaměst-

* Keynesovou explozí nazývá zde Economist převrat v názorech na hospodářskou teorii a politiku, způsobený známým vystoupením anglického národohospodáře Keynesa na konci poslední světové hospodářské krise. Snad ještě žádnému národohospodáři se nepodařilo zapůsobit tak pronikavě, a to v době poměrně velmi krátké, jako Keynesovi.

nanosti. Téměř obecné uznání sociální nespravedlnosti — a nad to i naprosté nesmyslnosti — vyžilých forem hospodářské politiky dívající se dříve s lhostejností na osud nezaměstnaných, je významným krokem kupředu ve světovém vývoji hospodářském a sociálním. Tato nová orientace v západním hospodářském myšlení je však eminentně důležitá i pro světový vývoj forem politického života. Skutečnost dosud málo zhodnocená v úvahách o jeho perspektivách a je proto velmi žádoucí na tyto širší souvislosti zvláště upozornit.

Jestliže se vcelku vzato základní rozdíly v nazírání na otázky hospodářské zmenšují způsobem naznačeným v citovaném přehledu hospodářské literatury, pak takováto změna nemůže zůstat bez vlivu na formy života politického. Vývoj politického stranictví byl v posledních desetiletích pod velmi silným vlivem názorových rozdílů na řešení základních otázek hospodářských. Logicky nutné důsledky zmíněného nového směru ve vývoji hospodářských názorů začnou proto dříve či později pronikat i do vývoje politických poměrů stranických. Nemohou se lišit od směru vývoje myšlení hospodářského. To znamená, že i věčné rozdíly v názorech na konkrétní úkoly hospodářské budou se zmenšovat souběžně s pronikáním nového nazírání na věci hospodářské a sociální. Nesmiřitelnost názorových rozdílů, kterou tak rádi zdůrazňují lidé s temperamenty méně přístupnými úvahám zdravého rozumu, ztratí půdu pod nohama, bude postrádat onoho theoretického zdůvodňování, na němž si mnozí tak zakládají. Pronikání politických důsledků těchto nových směrů v názorech na věci hospodářské nebude — pochopitelně — všude stejně snadné. Je nutno počítat s určitou myšlenkovou nepružností jednotlivců, myšlenkově pohodlných nebo morálně slabších, kteří budou po určitou dobu lpět na vžitých šablonách myšlení. Neochota extrémně laděných jednotlivců nebo skupin, majících ve svém politickém slabikáři nesmiřitelnost jako hlavní článek víry, nebude však moci nic změnit na novém směru vývoje.

Tento nový směr v myšlenkovém proudění západního světa má kořeny velmi široce zapuštěné. Spočívají ve všech seriosních kruzích hospodářských odborníků vedoucích zemí světa a stojí za nimi už velmi početné řady absolventů vysokých škol prošlých výchovou na zreformovaných základech národohospodářské teorie. Lidé milující extrémny budou se proto muset začít pomalu smiřovat s historicky danou sku-

tečností, že doba politických extrémů se pomalu, ale jistě, chýlí ku konci. Vedle obecné únavy politického extrémismu jsou to tyto měnící se podmínky v oblasti politiky hospodářské a sociální, které budou působit k vyrovnání.

Komunistická propaganda velmi ráda straší nebezpečím nezaměstnanosti. Je to její nejpůsobivější propagační materiál. Proto se vyhýbá velmi úzkostlivě jakékoliv zmínce o těchto důležitých změnách v názorech na věci hospodářské, zejména v nazírání na potřebu udržovat plnou zaměstnanost prozíravou hospodářskou politikou. Sovětský národohospodář Varga pokusil se před časem upozornit sovětskou veřejnost na tuto základní změnu v předpokladech hospodářského vývoje na Západě. Chtěl zřejmě varovat před bláhovostí komunistických nadějí, že Západ nechá dojít k nové hospodářské krizi a že rozšířená nezaměstnanost způsobí politický rozklad a tím připraví půdu k úderu domácích komunistů za podpory sovětských branných sil. Varga musel svou výstrahu odvolat. Toto nebdání Vargovy výstrahy ukáže se jednou z největších chyb celkové politiky Kremlu, jeho politiky mezinárodní i v jeho koncepci strategické.

Zatajování pravdy a skreslování obrazu o poměrech na Západě nemůže ničeho změnit na směru vývoje ve světě. Svět činí významné pokroky nejen na poli technickém, nýbrž i na

poli hospodářském a sociálním. Svět se hodně změnil za posledních deset nebo patnáct let a mění se dál ke svému prospěchu. A co je při tom nejdůležitější: lidé na Západě nepotřebují vykoupovat dosažený pokrok hospodářský a sociální opuštěním nezákladnějších zásad lidskosti. Každý další krok kupředu, jež docílí západní civilizace bez porušování zásad lidskosti a bez zrady demokracie, bude víc a více podtrhovat omyl nebo vědomou nepravdu těch, kdož předstírají, že sociální zlepšení není možné bez porušování respektu k lidskému životu, bez šlapání po základních lidských právech. Den ode dne bude více vystupovat zbytečnost všech těch krutostí a mravní ubohost lidí vydávajících páchané zločiny za opatření nevyhnutelná, za nezbytnost k dosažení sociálního pokroku.

Poctivé konstatování anglického „Economistu“, že současná hospodářská literatura poskytuje obraz hodně pokročilého vyrovnání názorových rozdílů mezi pravicí a levicí, je krásným projevem vyrovnaného ovzduší vyzrálé demokracie anglické. Je současně i příslibem nových možností politického vývoje ve světě. Svět nepůjde už víc z jednoho extrému do druhého, ať už prožije větší nebo menší mezinárodní krizi politickou. I po té největší smršti, jež by mohla přijít, bude vždy hledat vyrovnání protiv, vyhýbat se extrémům. K. Mairwald.

PROČ V PRAZE NEVYSTAVUJE PICASSO

„ZAPADNÍ mistři kultury jdou s námi...“ prohlásil ministr Václav Kopecký. Které západní umělce měl ministr na mysli? Pablo Nerudu, Howarda Fasta, Aragona, Eluarda, Picassa. Tito spisovatelé, básníci a malíři jsou skutečně komunisty, tvoří však a žijí na Západě a kdyby chtěli pokračovat ve svém díle v některé z lidových demokracií nebo Sovětském svazu, jejich život by se patrně nepříjemně zkomplikoval. — Proč československým novinám stačí Picassův podpis na resolucích a účast na mírových kongresech? Proč je tak málo zajímavá Picassovo výtvarné dílo? Eluardovy intimní básně? Aragonův román? Proč z „pokrokového mistra západní kultury“, Pablo Picassa, je známo jen jedno jediné dílo, dílo okrajové a příležitostné, smutně proslavený podvod mírové holubice? Proč neuspořádají v Mánesu Picassovu, třeba výběrovou výstavu? — Příliš mnoho otázek a málo odpovědí.

Přirozeně, komunistům stačí jména, podpisy a resoluce. Jsou to podpisy velmi cenné a slouží propagandě. A své obrazy nechť si maluje, vystavuje a prodává na Západě. Trefjakovská

galerie je nekupuje. Kdyby se byl Pablo Nepomuceno Crispiano Picasso před sedmdesáti lety narodil místo v Malaze ve Španělsku v Praze, v Budapešti nebo Kijevě, a kdyby nežil celý život ve Francii, nebyl by se jistě stal podle komunistické frazeologie pokrokovým, nýbrž naopak: formalistickým, dekadentním malířem, který si nevšimá sociální skutečnosti a pomlouvá realitu a otravuje zdravé ovzduší pěti-letek . . . A sotva by mu stačila i nejoddanější autokritika.

Západní mistři kultury jdou tedy se Sovětským svazem, ale komunisté se západními mistry kultury upřímně nejdu. Potřebují je jenom. Užívají jich. A do času.

Laureát varšavské ceny míru se ovšem nevěnuje jen holubičkám. Jeho poslední pařížská výstava, která trvala po celou zimu, nám představila Picassa naprosto všestranného. Jako kreslíře, malíře, hrnčíře a sochaře. Picasso se vypracoval k zázračné, mistrovské prostotě. To neznamena, že jeho dílo není rafinované, komplikované a deformované. Jenomže si svoje výtvarné problémy vyřešil s tak geniální jistotou,

že nesrozumitelné se stává obecným, tvar se stává mythem a předmět fetišem. Je něco pohanského, homérsky, široce pohanského v posledních Picassových pracích. Nesmírně vážné zamyšlení nad sochou, nazvanou „Muž s beránkem“, která je centrem výstavy. Nahý, kosmatý, primitivní muž s beránkem v náručí, jenž má svázané nohy. Muž, který jde patrně beránka zabít. Muž předhistorický, ale i historický. Osud. Osud přírodních sil, tajemný osud života, tragiky, něhy a smrti. To je Picassův názor, který můžeme vyčíst z tohoto originálního sousoší. Daleko je uniformovaný život, daleko jsou optimističtí stachanovci, daleko je Moskva se svými názory na výtvarné umění jak píše moskevská pravda ze 7. ledna: „Socialistické výtvarnictví se vyvíjí podle cest, naznačených soudruhem Stalinem, podle socialistického realismu . . . Sovětský malíř jest vlastenec, inspiruje se problémy lidu, které jsou svázány s budováním socialismu. Socialistické malířství odstranilo všechny známky impresionismu a naturalismu. Formalisté marně předstírají, že jsou zastánci figurativního malířství, ale my víme, že zůstávají cizinci opravdu pokrokového umění, socialistického realismu.“ Potud moskevská Pravda. Není třeba mít mnoho fantazie, co by napsala o Muži s beránkem, kdyby k tomu vůbec došlo. Jenže sovětská kulturní censura a její lidově demokratická kolonie takovou konfrontaci ani ve snu nepřipustí.

Picasso je také autorem slavného obrazu „Guernica“, plátna, které zachytilo hrůzu španělské občanské války a Francových milicionářů. Obraz, který cestoval po světě, aby burcoval svědomí před násilím, fašismem a hrůzami, do kterých se v osmatřicátých letech řítila Evropa. Guernica je jistě v plném slova smyslu obraz politický; ale nepřestává být obrazem, nepřestává být tvůrčím, inspirovaným, spontánním aktem malíře a člověka. Není na objednávku. V době, kdy ještě Moskva nevěděla, že Picasso se „stane pokrokovým malířem“, totiž vstoupí do komunistické strany, napsala sovětská kritika, chladně a střízlivě, jako by nešlo o pathetický výkřik humanity: „Picassovi se nepodařilo zachytit španělské republikánské hrdiny, zobrazil je stejnou deformací, která kazí všechny ostatní obrazy. Picasso maluje své chorobné obrazy, nikoli aby zachytil kontradikci reality a aby vzbudil hněv diváků proti silám reakce, ale aby pěl chvalozpěvy na kapitalistické pojmání umění a jeho estetiku.“ Tato cynická slova před bolestným a úděsným obrazem Picassa je v podstatě stejným gestem v umění, jakým bylo v politické strategii zastavení ruských vojsk před vzbouřenou Varšavou. — Za války vnikl jeden německý důstojník do

Picassova atelieru a vyslychal Picassa: „To jste byl vy, který namaloval fresku o hrůzách Guernicy?!“ „Nikoli,“ odpověděl malíř, „to jste byli vy!“ Jako by jste slyšeli hněv Goyiův nad touto hrdinskou freskou, nad níž však sovětský kritik nelidsky pokrčí rameny. Sovětští úředníci neuznávají apokalypsu. Picasso špatně vyplnil rubriku socialistického realismu . . .

Němci nakázali odstranit Picassovy obrazy z museí. Rusové je nedovolí ani pověsit.

Ano, Picasso je formalista, čili, jak vysvětluje Trávníček ve Slovníku, přihlíží k umělecké formě díla — malá odbočka: dnes by asi udělal pan poslanec Trávníček za tuto definici příslušnou autokritiku — přihlíží k výtvarné stránce své práce, řeší si problémy prostoru a barvy, plastiky a výrazu. Být skutečným mistrem je vidět co nejhluběji, co nejpravdivěji po svém. Nemusíme vždycky souhlasit se způsobem pojmání věcí u jednotlivých umělců. Můžeme říci, Picassovi, že vždycky nerozumíme, že vždycky nevidíme jako on, ačkoli po jeho poslední výstavě bychom těžko něco takového tvrdili. Ale nemůžeme, pokud chápeme umění jako tvůrčí, samostatný a svobodný akt, nikomu předpisovat vidění, slyšení, cítění, thema. Umělec jako každý člověk nemůže vidět podle úředního nařízení, nemůže nahlížet věci cizíma očima neosobního, anonymního sekretariátu. — Jaká lidská vlahost na posledních Picassech. Jaký jas výšek. Veliká kytice. Zátíší. A v této souvislosti rozumíme jinak i mírové holubici. Je to něžný, mírný holub, který zobe zrní ticha. To je Picassův mír. Ale nikoli bubny, prapory a hesla, která holoubek slyší na denním pořádku tam za „železnou oponou“.

Není nezajímavé, co řekl jiný komunistický básník, Paul Eluard, o této výstavě: „Picasso chce pravdu, pravdu, úplnou, která spojuje imaginaci s přírodou, která pokládá vše za skutečné, která vychází ze zvláštního a dochází k obecnému, která se přizpůsobuje všem rozmanitostem existence, všem změnám . . .“

Jak jsme daleko komunistické školy malířství. Jak jsme daleko výstav v Mánesu a Umělecké Besedě. A jak jsme blízko plastické magie, neklidné krásy a tvarů, které nám připadají jako znaky života.

Ptáte se, proč je Picasso komunista. Protože je naivní a důvěřivý člověk. Ale jakmile vezme do ruky štětec, dláto nebo začne roztáčet své hrnčířské kolo, je ve svém, je doma, je plný a úplný člověk, který přesně ví a cítí, co chce. A proto se jeho obrazy nemohou vystavovat tam, kde se smí z pošetilosti podepisovat.

Nikoli, západní mistři kultury svými díly nejdou s nimi . . .

F. Listopad.

SLOVNÍK KOMUNISTICKÉHO NOVINÁŘE

P		T	
plán	mohutný, pětiletý, překročený, splněný, vítězící	tábor	míru
podotknouti	správně	teror	vládnoucí buržoasie
pochod	hrdý, mírový, slavnostní	trvalý	mír
pokrokový	spisovatel	tvář	pravá
pomoc	šlechetná Sovětského svazu	U	
pozdravy	bratrské, plamenné, solidární,	událost	významná, historická
požadavky	spravedlivé	úkoly	čestné, nejdůležitější, slavné, veliké
práce	budovatelská, nezištná, obětavá	úroveň	se zvýšila
prapor	čestný, hrdý, rudý, vítězný	úspěchy	výroby
procenta	od 180.7 nahoru	úsilí	vypjaté
prohlášení	závažné	útočník	americký
projednání	podrobné	V	
proletariát	vítězný	válka	velká vlastenecká, zločinná
přínos	cenný	Wall Street	mrzký, prohnilý, zločinný
přežitek	kapitalistický, oportunistický	věc	trvalého míru
prisluhovati	buržoasii	věda	pokroková, stalinská
příslušník	poctivý	věrně	s lidem
puč	reakční, zmařený	vetřelci	lupičští
R		vládci	kapitalističtí
referát	obširný	vlna	mohutná, odporu
režim	fašistický	vojska	žoldácká
rozbor	podrobný	vpřed	směleji
rozhořčení	spravedlivé	výchova	ideová, politická, socialistická
rozvratník	kapitalistický, mrzký	výstavba	nového společenského řádu,
S		výstraha	socialismu, urychlená
semknouti se	pevně	vývoj	vážná
shnilý	kapitalistický systém	výzva	bouřlivý
slavná	budoucnost, sovětská armáda	vzedmouti	světová
soutěžení	socialistické	vzor	vysokou vlnu revoluce
stanice	traktorová	Z	
správně	podotknouti, předpovídati	zájmy	pracujících
statečný	lid, pohled	zápas	gigantický, mohutný, veliký, o
strana	bolševická, komunistická, mas- sová, slavná	zasedání	mír
svět	celý, kapitalistický, reakční, západní	závazek	ÚV KSS a vůbec moc písmen
světové	hnutí za mír	zbraň	čestný, radostný
svobodomilovný	korejský lid	zdrucující	břitká, spravedlivá
systém	shnilý kapitalistický	zítřek	převaha
Š		zpráva	radostný, socialistický, šťastný
šťastné	zítřky	zrada	obširná, podrobná, vyčerpá- vající
štváči	váleční	zrychlití	mrzká, pravičácká, špiónská
škola	výběrová	Ž	
		život	našich dětí, nový, radostný

KUPOJEME ČESKÉ A SLOVENSKÉ KNIHY A ČASOPISY: klasiky, díla náboženská, hospodářská, historická, beletrii starší i novou poesii. V Německu platíme v markách, v ostatní cizině dolary. Podrobné nabídky s udáním požadované ceny na redakci SKUTEČNOSTI, Muenchen, Postamt 62, Schliessfach 6, U.S. Zone, Germany.

HLEDAME KARLA POPPERA, nar. v Klatovech r. 1922, býv. příslušníka průzk. čety 2. tank. praporu na Západě, později studujícího přírodních věd v Praze. Zprávy o něm do admin. t.l.

BIBLIOGRAFIE SUDETSKÉ PUBLICISTIKY, určená politickým pracovníkům, vyjde v řadě prací Studijního ústavu Skutečnosti.

Tato bibliografie obsáhne mimo zevrubných informací o politické a kulturní činnosti sudetských Němců podrobný popis všech důležitých knih a časopiseckých článků o této otázce, vydaných sudetskými Němci. Účelem publikace je, aby zájemcům usnadnila rozhled po důležitém aspektu německé otázky. Přibližná cena DM 3.—, nákladem německé mutace DEMOCRATIA MILITANS. Zájemci nechť napíší na adresu:

MUENCHEN, Schiessfach 6, Postamt 62, GERMANY.

LOFKO LTD.

SOFT DRINKS MANUFACTURERS

41-5, CHIPPENHAM MEWS

LONDON, W. 9.